

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

IV. reformní šabaton	2
Tajemný svět za ohradou	6
Mišne Tóra – Hilchoť jesodej ha-Tóra	12
Výroční zpráva FŽO za rok 2009	14

■ Krátce

Naproti tomu Izajáš, ač sám velký prorok, nedosáhl Mojžíšovy úrovně. Jemu byla země bližší, proto se k ní obrací slovem „naslouchej“, a k nebesům, která mu byla vzdálenější, se obrací slovem „slyšte“.

Rabín Daniel Mayer

Poděkování patří především Světové unii progresivního judaismu (WUPJ), bez jejíž finanční podpory by každoroční šabaton nebyl možný. Obrovský dík si zaslouží děčínská židovská obec, jmenovitě její předseda Vladimír Poskočil a Mirka Poskočilová za vřelé přijetí a mimořádnou péči, s níž se nám věnovali. Samozřejmě je potřeba poděkovat rabínu Tomáši Kučerovi, rabínu moshe Yehudaiovi a všem dalším, kteří se podíleli na přípravě a realizaci programu. Nakonec se sluší poděkovat i všem účastníkům – za to jací byli, jak aktivně se zapojili, kolik nadšení a energie do programu vnesli.

Kateřina Weberová

Rambam nás učí: „Je třeba přijímat každého člověka, bezvýznamného i významného, svobodného i otroka, každého člověka s radostí“. To je ještě více než co nás učí Šamaj: „Je třeba přijímat každého člověka přívětivě“. Rambam od nás žádá více, chce abychom nebyli jen jaksi na povrchu přívětiví, ale abychom šli do hloubky své duše a náš postoj k druhému lovku byl skutečně radostný.

Hana Mayerová

Když jsem před více než deseti lety začal systematicky sbírat veškeré materiály týkající se deportací českých Židů do Běloruska, Estonska nebo východního Polska, a natáčet rozhovory se všemi jejich pamětníky, věděl o těchto transportech málokdo. I vědecký zájem se soustředil především na Terezín a Osvětim. Jsem proto rád, že se díky výstavě v Židovském muzeu o této části historie a o osudech jednotlivců, kteří tyto transporty přežili, dozví širší veřejnost.

Dokumentarista Lukáš Příbyl

4. reformní šabaton

v děčínské synagoze

Před 200 lety odešel na věčnost rabi Nachman z Braclavi

Letos, 18. tišrej (26. září), si připomínáme dvousté výročí ode dne, kdy Všemohoucímu odevzdal svou čistou duši rabi Nachman z Braclavi, jinak zvaný také rabi Nachman z Umaně, jedna z velkých osobností moderního chasidismu.

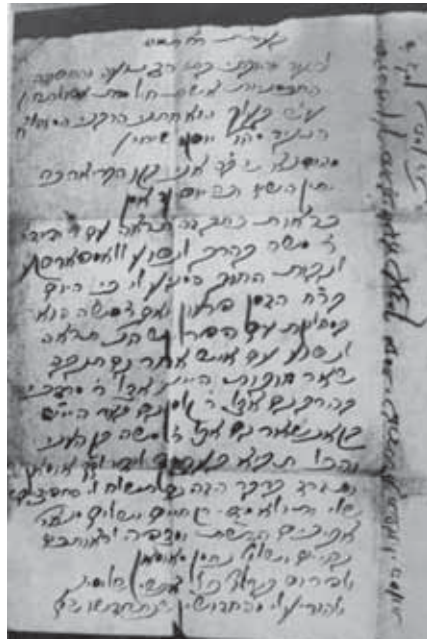
Rabi Nachman se narodil 1. nisanu 5532 (4. dubna 1772) v dnešním ukrajinském městečku Medžybiži – Międzyboży, které se stalo střediskem chasidismu, neboť zde žil jeho zakladatel a Nachmanův praděd, rabi Israel ben Eliezer, zvaný Baal Šem Tov (asi 1698–1760). Nachmanovým otcem byl rabi Simcha, jeden z následovníků zakladatele chasidského hnutí, a matkou byla Feiga, Baal Šem Tovova vnučka.

Nachman se brzy po bar micvė oženil se Sasjou, dcerou rabiho Efraima z Husjatinu. Tam také prvních pět let žil v domě svého tchána. Poté se přestěhoval s rodinou do Medveděva, do Zlatopole a nakonec roku 1802 do Braclavi. Ve svých dvaceti šesti letech navštívil rabi Nachman Erec Jisrael. Jeho cesta do tehdejší osmanské Palestiny byla plná dobrodružství. Roku 1802, na cestě do Braclavi, strávil několik dní v Umani. Při návštěvě tamního hřbitova, na němž byly pohřbeny tisíce obětí krvavého pogromu hajdamaků z roku 1768, rabi Nachman prohlásil, že si jej vybral za místo svého posledního odpočinku.

Patnáct kilometrů severně od Braclavi leží městečko Nemirov, kde žil vynikající znalec Tóry, mladý rabi Natan Sternhartz (1780–1844), kterému jeho přítel vyprávěl o šabatu, jenž strávil v blízkosti rabi Nachmana. Tehdy se rabi Natan Sternhartz z Nemirova rozhodl stát se chasidem, žákem a „pravou rukou“ svého mistra, rabi Nachmana, a odstěhoval se do Braclavi. Rabi Natan velmi pečlivě a podrobně zapisoval vše, co se týkalo učení rabiho Nachmana. Právě díky jemu máme dnes dosti podrobné informace o Nachmanově životě a díle. První díl sbírky kázání rabi Nachmana, která sebral, sepsal a tiskem vydal jeho žák rabi Natan, vyšla ještě za mistrova života roku 1808 pod názvem **ליקוטי מוהר"ן** (Likutej morenu **ha-rav** Nachman – Sborník poučení). Druhý díl sbírky vyšel poprvé tiskem až po jeho smrti, roku 1811. Nutno uvést, že **ליקוטי מוהר"ן** jsou nejen základní knihou braclavských chasidů, ale toto dílo má svůj velký duchovní význam pro celé chasidské hnutí jako takové. Dalším Nachmanovým dílem je **סיפורי המעשיות** (Sipurj ha-maasijot – Sborník neobyčejných příběhů), které tiskem vydal rabi Natan roku 1815. Tyto příběhy nejsou určeny pouze vzdělaným čtenářům, ale i prostým mužům a ženám. Proto jsou také ve dvou jazykových verzích – v hebrejštině a jidiš. Dalším Nachmanovým dílem je **ספר המידות**

(Sefer ha-midot – Kniha mravních vlastností). Kniha obsahuje abecední soupis norem spořádaného a mravného života.

Rabi Nachmanu z Braclavi nebylo souzeno dožít se vysokého věku (zemřel na tuberkulózu), ale zanechal po sobě dílo, na které by mnohý učenec potřeboval žít alespoň

Nedávno objevený dopis r. Nachmana z Braclavi jeho dceři Ejdl ze 2. nebo 3. července 1810

do osmdesáti devadesáti let. Z tohoto vidíme, že ne délka života, ale intenzita jeho prožití a intenzita tvůrčí práce jsou rozhodujícími faktory pro jeho smysluplné naplnění. Nebylo to ovšem pouze jeho ohromné dílo, ale byly to především jeho osobnost, duchovnost a v židovském smyslu i svatost, které ovlivňovaly nejen jeho současníky, ale našly si přímou cestu k srdcím mnoha tisíců jeho obdivovatelů a pokračovatelů.

Nyní se nacházíme v měsíci **elul** a rychle se přibližujeme k Novému roku – **ראש השנה** – *Roš ha-šana*, který naši učitelé nazývají Dnem soudu – **יום הדין** (*Jom ha-din*). Podívejme se, jak popsal poslední měsíc židovského roku náš rabi Nachman:

Nejpříhodnějším měsícem k pokání – תשובה (tšuva) je elul. V tomto měsíci jsou dny Hospodinovy milosti, neboť tehdy vystoupil Mojžíš na horu Sinaj, aby obdržel druhé desky Zákona a tak otevřel cestu, po níž se máme ubírat. Je to cesta, jejímž základem je pokání – תשובה, které Mojžíš

vykonal, aby vešlo ve známost, že Bůh se nachází všude a lze ho nalézt na každém místě, na výšinách i v hlubinách světa. Může se stát, že člověk, který „stoupá nahoru“, například ten, kdo zbohatl, zapomene na Hospodina. Dokonce i někteří lidé, kteří sloužili Bohu a dosáhli vysoké duchovní úrovně, se stali heretiky. Proto musí člověk stále prosit Všemohoucího, aby ho k sobě přiblížil, ale zároveň aby mu takové přiblížení neškodilo.

Naopak i tehdy, kdy člověk svými hříchy klesl do „nejhlubších hlubin světa“, tak také tam musí mít spojení s Bohem, כי מלכותו בכל משלה – neboť Hospodin všemu vládne svou královskou mocí (Ž 103,19).

Velice hluboký smysl mají i následující slova rabi Nachmana, který říkal, že *Bůh osloví každého člověka podle jeho vlastností a charakteru. Někoho osloví velice tichým hlasem, jakoby náznakem, jiného hlasem velmi silným. Vše záleží na vzdálenosti mezi člověkem a jeho Tvůrcem.*

K těmto moudrým slovům rabi Nachmana si dovoluji malý komentář.

Podobně je tomu i v případě opačném, když lidé volají směrem k nebesům. Předposlední paraša v Tóře (Dt 32,1) začíná Mojžíšovými slovy:

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי – „Naslouchejte, nebesa, bud mluvit, poslouchej, země, řeči mých úst.“

Oproti tomu prorok Izajáš (Iz 1,2) začíná svou úvodní řeč takto:

שמעו השמים והאזינו ארץ, כי ה' דבר – „Slyšte, nebesa, naslouchej země, tak mluví Hospodin...“

Mojžíš, když hovoří k nebesům, používá slova „להאזין“ – naslouchat“. Použiji-li slova „naslouchej“, obracím se k někomu, kdo je blízko mne, kdežto slovo „poslouchej, slyš“ použiji v případě, že se obracím k někomu, kdo je ode mne dále. Tak i Mojžíš, s nímž Hospodin hovořil přímo, nikoli pouze ve vidění či ve snu, a kterého Maimonides nazývá otcem proroků. Mojžíšovi byla nebesa blíže než země. Proto se k nim obrací slovem „naslouchejte“, ale k zemi, která mu byla vzdálenější, se obrací slovem „poslouchej“.

Naproti tomu Izajáš, ač sám velký prorok, nedosáhl Mojžíšovy úrovně. Jemu byla země bližší, proto se k ní obrací slovem „naslouchej“, a k nebesům, která mu byla vzdálenější, se obrací slovem „slyšte“.

Jeden z neznámějších výroků rabi Nachmana, který v tradiční melodii a trochu pozměněné formě zpíváme ať již v synagoze ►

na *seudě šlišit* nebo při posezení (*kumzie*) u táboráku Benej Akiba, zní takto:

האדם צריך לעבור את העולם הזה על פני גשר צר מאוד – והעיקר לא לפחד כלל

Člověk musí projít tento svět po velmi úzkém mostě, ale hlavní zásadou je – vůbec se nebát.

Každého člověka na světě čekají v životě mnohé zkoušky a osudové zvraty, jimž se nelze vyhnout, a on musí být hotov je obezřetně a rozumně řešit, neboť stačí jeden chybný krok a může se zřítit do propasti. Při tom však musí pevně věřit v pomoc Všemohoucího, nebát se úskalí, ale také nebát se přijímat i nelehká rozhodnutí.

Jednou z výjimečných vlastností rabi Nachmana byla radost ze všeho, co člověk v duchovním i hmotném světě prožívá. Radost byla neoddělitelnou součástí jeho osobnosti, o čemž svědčí jeho slova: מצויה גדולה להיות בשמחה תמיד – *Je velkou micvou být (žít) neustále v radosti.* Tato věta vyjadřuje

jeho opravdu radostný a optimistický postoj k životu na této zemi, i když jeho krátký život byl vším, jen ne lehkým.

Radost ze služby Hospodinu je jedním z charakteristických projevů chasidismu všeobecně a následovníků duchovního odkazu rabi Nachmana zvláště. Chasidé se snaží sloužit Bohu tak, jak to od nich žádá 100. žalm: „עבדו את ה' בשמחה – *Radostně služte Hospodinu.*“ Pro rabi Nachmana byla tato slova bytostným naplněním jeho pozemského poslání. Služba Hospodinu bez pocitu radosti by byla bezduchým rituálem, postrádajícím vnitřní duchovní sílu a přitažlivost. Tato opravdová vnitřní síla radosti ze služby Hospodinu tak, jak ji prožíval rabi Nachman, nejenže neslabne, ale během dvou staletí sílí a přitahuje stovky a tisíce chasidů, kteří naplňují jeho odkaz, ať již v Izraeli nebo v zemích diaspory.

► Rabín Daniel Mayer
foto: www.na-nach.net

Program Bejt Simcha Srpen / Zář 2010

STŘEDA 1. ZÁŘÍ

v 18 hodin

Muzeum hudby

(Karmelitská 2/4, Praha 1)

**Společná návštěva výstavy
Beatlemánie**

SOBOTA 4. ZÁŘÍ

od 15 hodin

v Bejt Simcha

Novoroční workshop:

výroba přáníček k Roš ha-šana;

od 18 hodin Havdala

a dražba přáníček a drobných dárců
s Roš ha-šana

STŘEDA 8. ZÁŘÍ

od 19 hodin v Libeňské synagoze

(Na Palmovce)

Erev Roš ha-šana

– večerní bohoslužba

ČTVRTEK 9. ZÁŘÍ

od 10:30 hodin v Libeňské

synagoze (Na Palmovce)

Roš ha-šana

– ranní bohoslužba

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat

každý pátek od 18 hodin

PRAVIDELNÉ AKCE

až do odvolání pouze po předchozí

telefonické dohodě

Bejt Simcha

Maiselova 4, 110 00 Praha 1

Telefon: 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

Bejt Simcha Vás srdečně zve na

SPOLEČNOU NÁVŠTĚVU VÝSTAVY BEATLEMÁNIE!

středa 1. září v 18 hodin, Muzeum hudby (Karmelitská 2/4, Praha 1)

Výstava v **Českém muzeu hudby** vypráví dvě paralelní dějové linky.

První odráží **strhující příběh nejslavnější rockové skupiny všech dob** od jejich počátků v Liverpoolu, přes vrchol vlny beatlemánie až po rozpad skupiny a následné tvůrčí i životní osudy jednotlivých Brouků. Zvláštní část výstavy je věnována kulturním fenoménům 60. let 20. století, které Beatles svou tvorbou a postoji přímo či nepřímo ovlivňovali.

Druhá dějová linka sleduje **život mládeže v tehdejší Československu**. Zabývá se oficiální i neoficiální stránkou tehdejší kultury či módy. Zvláštní důraz je kladen na **počátky bigbítu v českých zemích** a reakce establishmentu na životní styl tzv. mániček.

Závěrečná část výstavy je věnována osobě **Johna Lennona** jako ikony svobody, míru a revolty proti většinové společnosti. Zabývá se významem jeho kultu pro odpor proti totalitnímu režimu v 80. letech 20. století. Součástí expozice jsou nejen mnohé interaktivní prvky, ale také slavné **voskové figuríny** členů skupiny **The Beatles** z roku 1964.

Do poloviny září budou mimořádně k vidění i osobní věci Johna Lennona.

Vstupné: 120 Kč základní, 60 Kč snížené (děti, studenti, senioři).

Vstupné na výstavu zahrnuje i vstup do stálé expozice.

Více informací na www.beatlemanie.cz

Bejt Simcha Vás srdečně zve na

NOVOROČNÍ WORKSHOP

v sobotu 4. září od 15 hodin v Bejt Simcha (Maiselova 4, Praha 1)

Společně vyrobíme pod vedením Zuzky Schreiberové přáníčka a drobné dárky

k Roš ha-šana. **Od 18 hodin zveme všechny**

na společnou HAVDALU a dražbu výrobků z workshopu.

Výtěžek z dražby bude použit na úhradu nákladů,

spojených s oslavami Vysokých svátků.

VYSOKÉ SVÁTKY 5771 – BEJT SIMCHA

Všechny bohoslužby se konají v **Libeňské synagoze** (u stanice metra „B“ Palmovka).

Erev Roš ha-šana

středa 8. září: maariv od 18 hodin

1. den Roš ha-šana

čtvrtek 9. září: šachrit v 10:30 hodin

Program na Jom kipur a Sukot najdete v příštím čísle, případně získáte v Bejt Simcha nebo na našich webových stránkách (**www.bejtsimcha.cz**).

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz
b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

IV. reformní šabatón

Fakta...

Uprostřed horkého léta, ve dnech 16. – 18. července 2010, proběhl v Děčíně již čtvrtý ročník reformního šabatónu, víkendového setkání, věnovaného společným bohoslužbám, studiu, diskusím a dalším aktivitám. Jaký byl ten letošní?

Účastníci

Bylo jich kolem padesátky. A odkud přijeli? Kdysi v dobách československých se říkalo „od Aše až po Čiernu nad Tisou“. Tomu jsme nezůstali příliš vzdáleni, bydliště účastníků šabatónu bychom totiž našli „od Plzně až po Prešov“. A musíme ještě samozřejmě přidat rabína Tomáše Kučery, který přijel z Mnichova, a rabína Mosheho Yehudaie s manželkou Atarou, kteří žijí v izraelské Raananě. Nejmladší účastnice ještě neoslavila první narozeniny, zatímco ta nejstarší je mohla slavit již více než osmdesátkrát. Za zaznamenání stojí účast čtyř generací (!) žen z jedné rodiny, které společným zapálením šabatových svítel celý šabatón zahájily.

Program

Již poměrně tradiční program byl letos oživen několika vелеuspěšnými novinkami.

Začali jsme jako obvykle pátečním Kaba-lat šabat. Po společné večeři v synagoze jsme strávili příjemný večer s Achabem Haidlerem a moudrými i zábavnými jidiš příběhy (mnohem více jich Achab shromáždil a přeložil v půvabné knížce Vepřozrout Moške).

Sobotní ranní bohoslužba byla tentokrát vyšperkovaná bar micva Matěje (Jákoba) Kotrby. Když jsme se občerstvili při bohatém kuduši, mohli jsme se pustit do chevruťy, studia tradičních textů ve skupinách. Po obědě si většina z nás vyšlápala na Pastýřskou stěnu, kde jsme se pokochali pohledem na město a rychle zase spěchali do práce. Čekal nás textilně-výtvarný workshop. Na dvě trička a jedno větší plátno jsme barvami na textil podle šablony obtiskli malé hlavičky a pak už bylo na fantazii a umu každého z nás, aby z uniformní hlavičky vytvořil sám sebe. Vznikly tak originální dárky, které jsme pak večer předali oběma rabínům (trička) a zástupcům děčínské obce (plátno) jako upomínku na letošní šabatón.

Odpoledne jsme si vyslechli přednášku či spíše zamyšlení rabína Yehudaie o židovské identitě i identitách jiných („O Židech, Čechách a Bohu“). A po večeři nás čekala další velmi akční záležitost – divadelní workshop „Biblické citáty jinak“. Bylo až neuvěřitelné, jak se všichni vžili do svých

Matěj (Jáko) čte při své bar micva z Tóry v doprovodu maminky Ireny, sestry Karolíny a pod dohledem rabína Tomáše Kučery.

rolí a jaké kreace dokázali vytvořit třeba na verše: „Nutí poskakovat Libanón jak býčka, Sirjón jako mládě jednorozce“ nebo „Pro oči otrokyň svých služebníků se dnes odhaloval jako nějaký blázen“. Uvolněná atmosféra se přenesla i do havdaly, kterou jsme pod hvězdami venku před synagou šabat zakončili.

V neděli jsme ještě uspořádali panelovou diskusi o budoucím směřování progresivního židovství v ČR, poslechli si přednášku o Martinu Buberovi či probrali téma rodinné čistoty podle Rambama (dvě varianty programu, z nichž si každý vybral podle svého

Hlavy dohromady a přiložit ruku ke společnému dílu (zde při textilním workshopu) – tak to by mohlo být heslo letošního šabatónu.

gusta) a samozřejmě provedli závěrečné hodnocení, z něž letošní šabatón vyšel jako doposud nejvydařenější.

Poděkování

Patří především Světové unii progresivního judaismu (WUPJ), bez jejíž finanční podpory by každoroční šabatón nebyl možný. Obrovský dík si zaslouží děčínská židovská obec, jmenovitě její předseda Vladimír Poskočil a Mirka Poskočilová, za vřelé přijetí a mimořádnou péči, s níž se nám věnovali. Samozřejmě je potřeba poděkovat rabínu Tomáši Kučerovi, rabínu Moshemu Yehudaiovi a všem dalším, kteří se podíleli na přípravě a realizaci programu: Karlu Goldmannovi za přípravu studia Rambama Mišne Tóra, Mgr. Věře Tydlitátové za přednášku o Martinu Buberovi a zejména Zuzce Schreiberové za oba úžasné vymyšlené a připravené workshopy.

A nakonec se sluší poděkovat všem účastníkům – za to, jací byli, jak aktivně se zapojili, kolik nadšení a energie do programu vnesli. Dojmy některých z nich si můžete přečíst dále. Snad to bude ta nejlepší pozvánka na příští šabatón, který se bude konat jak jinak než *ba-šana ha-ba'a* – zase za rok!

► **Kateřina Weberová, Foto: Jan Syka**
(je rovněž autorem doprovodných říkanek)

... a dojmy

K Děčínu mne napadá jen tohle: NES GADOL HAJA ŠAM. A proč? Protože jsme byli spolu po celý víkend a ani jednou jsme se nepohádali. A bylo nám spolu dobře. Určitě tam byl i Elijahu Ha-Tišbi, že se to tak vydařilo. A bezpochyby k té nostalgické a vlídné náladě také přispěla lítost, že se loučíme s rabi Tomem. Bude nám moc chybět, bojím se, že teprve poznáme jak moc.

(Věra, Plzeň)

Proč jet na šabatón, je otázka, kterou si kladu každý rok, když se urputně snažím vklínit tento víkend do našeho velmi nabitého prázdninového programu a ještě sladit itineráře s dalšími členy rodiny. Je to každopádně proto, že každý mi přináší nové podněty k zamyšlení, novou radost, další souvislosti. Pro mne jako člena děčínské obce bylo velmi hřejivé, že byla naše synagoga plná hlahu, smíchu a těšila mne představa, jak svítí do noci, proudí do ní lidi, zní bohoslužba, lidé se zdraví před jejím vchodem, děti jdou z ruky do ruky, přetřásají se klíčky. Cestují celý rok po prázdných synagogách a před opuštěným vchodem, kde je v lepším případě muzeum, v horším moštárna, si představují, že takhle to ně-

Po Severce, Děčíně, Liberci, Plzni, letos šir chadaš v Děčíně zazní. Tradice nám má co říci. Čtyři generace k svíci.

Je radost vnímat Achaba, gejtíry kumštu rozdává. I my jsme herci malovaní, nakrmení, opálení.

Navíc, díky chevruťe, sejhnl nešel na kutě.

Pod hvězdou širim havdaly náladu všech rozpálí. Šavua tov, šavua tov, budem mít všichni šavua tov.

jak muselo vypadat ve „zlatých časech“. Pak si vždy říkám, že takováhle idylka to ani být nemohla. A hledme, mohla!

(Lucka, Děčín)

Seděli jsme v pátek večer doma a jako obvykle po přivítání šabatonu klábosili o uplynulém týdnu. Řeč se pochopitelně točila hlavně kolem šabatonu, který proběhl o víkendu 16. – 18. 7. v Děčíně: Jak jsme měli v synagoze po dlouhé době společný kabalat šabat a šachrit. Jak jsme se dojíkali při Matějově bar micva. Jak jsme si užili chevruťu nejdříve v malé skupince, potom i s ostatními účastníky, ale obě nám přišly krátké. Jak jsme v sobě probouzeli výtvar-

níky, objevovali herecké talenty a vzájemně byli překvapení, co v nás vězí. Jak jsme se potkali se známými i s lidmi, se kterými se setkáváme třeba jen jednou za rok, a bylo dost času na popovídání i plánování příštích akcí. Jak skvělé občerstvení jsme tomu všemu měli. Šabatón prostě zraje jako dobré víno. Ještě jednou díky všem, kteří nám připravili tak krásný víkend!

(Iva, Ústí nad Labem)

Šabatón byl super!!! Úžasná atmosféra, sranda, super catering...

(Zuzka, Praha)

Soukají se dva rabíni do triček, hned mají desítky hlaviček.

Popad oštěp, Poskočil a rekordem zatočil. Do Děčína pozval on na nejlepší šabatón.

Zůstala hezká vzpomínka na kreativní tvorbu různých krásných blbůstek, ale hlavně pocit soundálosti velké rodiny. Různí věkem i zájmy, kde někteří odejdou za povinnostmi, tak jako se odchází do světa cestou individuálního života, avšak to jádro pevné, hluboké svým smyslem pokračuje a trvá. Taková byla síla setkání s Matějem, mladými rodinami s dětmi a se všemi účastníky letošního šabatonu.

(Štěpán, Plzeň)

Byl to fakt suprovej šabatón... Bylo to lidský, víc než pouhá atrakce a víc než pouhá nalejvárna.

(Achab, Ústí nad Labem)

TAJEMNÝ SVĚT za ohradou

Když jsem byl malý, byla v tomto městě taková zvyklost, že kdykoliv se měla opravit jen malá trafika nebo pouliční WC (tehdy ještě existovaly), tak se poblíž vybuďovalo jakési „zázemí“ stavby, které svou velikostí bylo zcela neúměrné a zabíralo zbytečně velkou plochu. Některé takové ohrady existovaly ještě dlouho potom, co vlastní důvod jejich založení pominul. Pamatuji se, že na Gorkého nám. (dnes opět Senovážném) byla ohrada, kterou již prorostly stromy, a nás kluky ten tajemný svět za ohradou velice přitahoval a lákal. Přiznám se, že pocit tehdejší klukovské zvědavosti ve mně stále ještě zůstal a probudil se, kdykoliv jsem v posledním roce procházel nebo projížděl okolo ohrady lemující obrovskou plochu mezi Spálenou, Vladislavovou a Purkyňovou ulicí. Bohužel v plechovém ohrazení nejsou vypadlé suky, takže tato forma ukojení zvědavosti už nepadala v úvahu.

Naštěstí informací bylo dost v denním tisku, který podrobně rozebíral problémy kolem uvažované stavby tzv. Copa Centrum Národní. Problematika zástavby volného prostřanství za obchodním domem Tesco byla předmětem rozsáhlých diskusí nejen kvůli architektuře budoucího multifunkčního objektu, ale dotýkala se též ochrany archeologických památek, které se na tomto území předpokládaly. Úmysl vybudovat zde multifunkční objekt se od začátku neseťkal se sympatiemi Pražanů, zvláště proto, že při jeho realizaci musí být dočasně zrušena stanice metra Národní třída. Lidé protestovali i kvůli předpokládanému zhoršení životního prostředí v bezprostředním okolí stavby a sepisovali i petice proti hlučnosti a prašnosti. Postupně se záležitost okolo stavebního povolení stala i jakousi politickou záležitostí radnice MČ Praha 1. Svě významné slovo zde má ale i Národní památkový ústav, který je ze zákona pověřen dohledem nad vším, co se

Zlomek hebrejského náhrobku ze 14. – 15. století odkrytý jako druhotný stavební materiál použitý při výstavbě opěrné zdi gotické sklepa.

skrývá v podzemí a co může objasnit životní podmínky Pražanů v minulých staletích.

Proto jsem poprosil pana Mgr. Tomáše Cymbalaka z Národního památkového ústavu v Praze, který je vedoucím záchranného archeologického průzkumu dané lokality, o odpověď na několik otázek.

Provádět průzkum na tak velké ploše není jednoduché. O jak velkou plochu jde?

Záchranný archeologický výzkum lokalizovaný mezi ulicemi Spálenou, Purkyňovou, Vladislavovou a Charvátovou je v poslední době jednou z největších akcí tohoto druhu v historickém jádru Prahy. Celková zkoumaná plocha činí 3445 m². Z toho bude klasicky probádáno 1272 m². Od samého počátku se archeologické práce setkávají s velkým zájmem Pražanů a také médií už od 27. července 2009, kdy výzkum začal. Terénní část organizačně i technicky náročné akce byla plánována na pět měsíců a podílelo se na ní přibližně šedesát pracovníků. Tím

ovšem průzkum zdaleka neskončil, protože po jeho ukončení se bude na našich odborných pracovištích výsledek zpracovávat, což může trvat ještě dalších čtyřicet měsíců.

Jaké nálezy jste předpokládali v době přípravy na průzkum a do jaké míry se tato očekávání naplnila?

Od samého počátku jsme si uvědomovali, o jak cennou lokalitu se z archeologického hlediska jedná. A výzkum jen potvrdil dříve avizovanou přítomnost a vysokou památkovou hodnotu dochovaných archeologických terénů, nemovitých nálezů a reliktní původní domovní zástavby na území Pražské památkové rezervace a současně opět otevřel dlouhodobě diskutovanou otázku nad rozsahem a mírou velkoobjemových stavebních zásahů do historického podzemí města.

Můžete, prosím, uvést konkrétně, o jaké nálezy se jedná?

V průběhu bezmála osmi měsíců terénních prací byl prozkoumán fragment severní ▶

Jeden ze dvou nalezených unikátních náhrobních kamenů s nedokončeným hebrejským nápisem a připravenou předlohou v červené barvě.

► části Nového Města pražského a na sledovaném území o rozloze 2600 m² byly doloženy nálezy raně středověkého osídlení zastoupeného minimálně dvěma tzv. zemnicemi a řadou zahloubených objektů datovaných keramikou do období 12. – 13. století. V těsném sousedství Spálené ulice v zadních částech dochovaných sklepů původních měšťanských domů byly dokumentovány relikty doposud nejstarší zástavby místa, zastoupené zahloubeným dřevohlíněným domem s následující křemencovo-břidličnou stavbou, předcházející nejstarší fázi lokačního osídlení z 2. pol. 14. století. Zajímavým nálezem z novověku je objev dvou pískovcových podstavců patrně k barokním sochám, jež byly použity druhotně jako stavební materiál v rámci obvodového zdiva jednoho z domů v jihovýchodní části zkoumaného bloku. Nezanedbatelné jsou také nálezy movité povahy, které podle odhadu představují statisíc zlomků keramických nádob, zvířecích kostí a předmětů reprezentujících každodenní hmotnou kulturu obyvatel Nového Města v období raného středověku až novověku, včetně období poloviny minulého století. Nelze se nezmínit o souboru 220 mincí, které tvoří důležitou součást nálezového fondu. Neméně důležité jsou i další fragmenty keramických (hrnce, džbány, mísy, talíře) a skleněných nádob (číše, sklenice, lahve) i technická keramika (kachle, střešní krytina), různé kosti či stovky hrud strusky (dokládajících kovoliteckou a železářskou výrobu). Důležité jsou ovšem i studny, jámky či těžební jámy na písek.

Můžete se vrátit k objevu unikátního komplexu středověkých sklepů, jaký mají význam a zda je budoucí stavba neohroží?

V rámci záchranného průzkumu byly objeveny středověké sklepy, dokládající gotickou zástavbu ve Spálené ulici. Jedná se o relikty domů čp. 72 a 73, které byly

Torzo nalezené keramické figurky. Pravděpodobně se jedná o dětskou hračku.

zbořeny v sedmdesátých letech minulého století při výstavbě stanice metra Národní třída. Informace o možném výskytu sklepů byla avizována archeology již před započtím výzkumu, ale milým překvapením bylo zjištění dokládající autentický stav odhalených konstrukcí, které jsou navíc ve velmi dobrém statickém stavu. Není pochyb, že nalezené stavby představují významný doklad historické zástavby místa a je třeba je zachovat. Výskyt obdobných objektů byl také předpokládán o něco severněji blíže k obchodnímu domu TESCO. Pro výzkum bylo prioritní důkladné zmapování stavu sklepů, aby se mohlo najít řešení pro další pokračování výstavby plánovaného objektu. Problémem se zabývala odborná komise archeologů a památkářů. Celkem se jedná o devět sklepních místností domů

čp. 69, 70, 72 a 73, které na tomto místě stály až do jejich demolice v roce 1979. Od svého vzniku ve 14. století do současnosti jsou zachovány takřka v nezměněné podobě, a proto je velice důležité, aby v rámci nově vznikajícího objektu Copa Centrum nebyly poškozeny a zůstaly na svém místě. S pokračujícím stavem všeobecného poznání stavební podoby a života ve středověkém domě 14. – 16. století nabývají zachované sklepy stále větší význam. Výpovědní hodnota zachovaných konstrukcí a povrchů (otisky bednění kleneb, úprava spár zdiva, portály, dlažby apod.) je nečekaně vysoká a mimo drobnějších narušení jde o soustavně zachovaný autentický stav z dob výstavby, tedy více fází středověku, jež je třeba chránit. Společně se sklepy domů čp. 72 a 73 tvoří sklepy domů čp. 69 a 70 zcela unikátní soubor staveb, který má nenahraditelnou dokumentární hodnotu.

Jak se srovnává tak unikátní nález s masivní výstavbou, která se v tomto místě plánuje včetně podzemních garáží?

Příprava stavby Copa Centra je v pokročilém stádiu a je bohužel zřejmé, že předložený projekt nikterak nepočítal se zachováním sklepů, protože jejich stav nebyl investorovi ani projektantům znám. V našem odborném vyjádření k vydání stavebního povolení (které slouží jako podklad správního rozhodnutí) jsme uplatnili požadavek na provedení detailního stavebně-historického a technického průzkumu konstrukcí sklepů s tím, že teprve po vyhodnocení jeho výsledků bude možné kvalifikovaně rozhodnout o zachování středověkých konstrukcí na místě. Byli jsme si přitom vědomi, že požadavek zachování sklepů může velmi komplikovat plánovanou výstavbu (v místě sklepa domu čp. 73/II je plánován výstup z metra), ale jiný postup nepovažujeme za možný.

Vzhledem k významu uvedeného nálezu zpracovali v průběhu letošního roku odborníci z NPÚ, ú. o. p., v hl. m. Praze návrh na zapsání nálezu souboru staveb na seznam nemovitých kulturních památek, který byl následně zaslán na MK ČR. Dne 2. 7. 2010 jsme od MK ČR obdrželi písemné sdělení, že uvedený návrh považuje za velmi významný a na základě zaslání žádosti zahajuje v této věci správní řízení.

V souvislosti s probíhajícím řízením byli stavebník a jeho dodavatelé seznámeni s podmínkami dodržování maximální ochrany dochovaných konstrukcí. V průběhu následujících stavebních prací (statické zajištění stavby, hloubení stavební jámy) budou pracovníci našeho ústavu i nadále provádět odborný archeologický dohled nad postupem stavby, případně provedou dokumentaci průběžně odhalených situací.

pokračování na straně 13 ►

Národní památkový ústav se obrátil na Židovské muzeum v Praze o posouzení nalezených náhrobků. Odborné zkoumání po epigrafické stránce provedl PhDr. Daniel Polakovič, který nám poskytl tuto informaci.

Při výkopech bylo nalezeno několik zlomků hebrejských náhrobků ze 14.–15. století, užitých jako druhotný stavební materiál, např. výztuž do studny a jako součásti opěrné zdi sklepení. Bohužel, na žádném z nich se nám nedochovalo jméno zesnulého, pouze z kontextu lze zjistit pohlaví zesnulého. Na dvou zlomcích je vidět částečně datum úmrtí, v jednom případě se jedná o šabat, dva zlomky pochází z měsíce chešvan a kislew, žel další bližší data chybí. Porovnáním písma a materiálu lze zařadit zlomky do konce 14. a první poloviny 15. století.

Jeden ze zlomků představuje unikát mezi nálezy středověkých hebrejských náhrobků ve střední Evropě (je znám pouze jenom jeden podobný případ v Německu), a to nedokončený nápis, kde první řádek byl sice vytesán, ale druhý řádek je pouze naznačen červenou linkou a zbytek nápisu již nebyl proveden. Na druhou stranu plocha Národní třídy leží mimo zónu středověkého hřbitova, který byl od ní oddělen valem a který sleduje dnes řad domů na pravé straně náměstí (jeden z nich je i Slovenský institut). Protože záchranný archeologický průzkum byl kvůli platební neschopnosti ze strany majitele pozemku přerušen, nejsou ještě vyloučeny v budoucnosti další překvapivé nálezy.

Být člověkem

Minulý měsíc (9. 7. 2010) zemřel rabín Jehuda Amital – rabín, voják, politik a především člověk.

Jeho životní pouť vedla z rumunské Oradey přes nacistické pracovní lágry, do Palestiny, kde se aktivně účastnil jako voják Hagany bojů hned po vyhlášení státu, později působil na význačných ješivách a sám byl jedním ze zakladatelů ješivy *Hesder* v Alon Shvut. V této ješivě se spojuje studium Tóry s vojenskou službou a studenty, kteří o to mají zájem, mohou získat také pedagogické vzdělání. Rabín Amital z. l. se aktivně zapojil také do politického života v Izraeli. Založil stranu *Meimad*, která spojuje náboženské a sociální ideály, jako zástupce této strany také působil ve vládě Šimona Perese jako ministr. Vše, co lze o této osobnosti říci, by vydalo jistě na mnoho stran, přesto to lze shrnout pouze do jediného slova – rabi Jehuda Amital z. l. byl *mensch* – člověk. Ne humanista, jak se někdy nadneseně říká, ale prostě *mensch*, jak tomu rozumí židovská tradice, která si z němčiny toto slovo převzala do jidiš a přidala mu význam. Když se o někom řekne, že je *mensch*, tak to znamená, že je lidská bytost, tak jak si Hospodin přál, aby člověk jednal.

Tak jak byl stvořen (1M 1,27): „I stvořil Bůh člověka k obrazu svému; k obrazu Božimu stvořil ho; muže i ženu – stvořil je.“

Snad ještě více je naše lidství zdůrazněno v 2M 22, 30: „Budtež mi lidem svatým...“ – jako by nám Všemohoucí chtěl říci, buďte lidem svatým, hodnými jména člověk, nechci, abyste byli anděly, těch mám dostatek, ale od každého z vás chci, abyste učinili správnou volbu právě v situacích, které přináší tento svět. Svatost zde není myšlena jako něco nadpozemského, co nepatří do tohoto světa, ale naopak chování v souladu s ustanoveními Tóry. Neoddělovat chování „svaté“ například v synagoze nebo ve společnosti od „nesvátého, všedního“ – pokud jsme sami a nikdo se na nás nedívá nebo si myslíme, že jsme v jiném prostředí, a proto se můžeme chovat podle toho, co je zvykem v tom kterém prostředí a svoji „svatost“ odložit na situace tomu příznivější. Žid má povinnost vnášet do každé denní situace onu správnou dávku svatosti, tedy spojení micvy s lidským chováním, a tím se přiblížit ideálu, který nám předkládá Všemohoucí v Tóře. Právě toto správné chování je předpokla-

dem pro hlubší poznání učení Tóry. Jedná se o „*derech eret*“, tedy správnou, lidskou, morální cestu životem, která je nezbytným předpokladem pro to, aby se člověk stal

Rav Jehuda Amital (1924–2010)

hodným a schopným přijmout učení Tóry a uchovat je v kontaktu s okolím, ať už je to kdekoli nebo kdokoli.

Rambam nás učí: „Je třeba přijímat každého člověka, bezvýznamného i významného, svobodného i otroka, každého člověka s radostí.“ To je ještě více, než co nás učí Šamaj: „Je třeba přijímat každého člověka přívětivě.“ Rambam od nás žádá více, chce, abychom nebyli jen jaksi na povrchu přívětiví, ale abychom šli do hloubky své duše a náš postoj k druhému člověku byl skutečně radostný. To se učíme od Abraháma, který šel tak daleko, že přijímal i zaryté modloslužebníky s radostí a věnoval jim patřičnou pozornost.

Tento přístup je v přímém rozporu s dnes běžnou společenskou praxí, kdy lidé přesně odvažují dávku pozornosti udělovanou druhému podle toho, jaký je jeho okamžitý sociální status, a nejednají s ním podle elementárních pravidel, která můžeme převzít právě od Abraháma. Jakoby zapomínali, že v životě na tomto světě nic není definitivní a že dnešní „nula“ nebo „socka“ může být zítra vlivným, váženým člověkem a stejně tak i naopak – bohatá, dnes populární osobnost

může zítra být onou „nulou“. Ovšem ať už je v jakékoli situaci, jedná se přece o lidskou bytost, a na to právě nesmíme zapomínat.

Ještě problematičtější může být chování některých lidí, kteří sice na sebe přijímají různé obtížné micvy a pečlivě sledují jejich dodržování, ale už jim nezbyvá energie na *derech eret*, neuvědomují si, že se tím „užitek“ z těch těžkých micvot ztrácí, pokud přehlédli, že jediné chování plné lidskosti posouvá člověka tam, kde ho Stvořitel chce. Zejména v **měsíci elul**, který je přípravou na Nový rok a Den smíření, kdy předstupujeme před Všemohoucího s našimi prosbami o odpuštění a touhou prožít právě začínající rok ve zdraví a prosperitě, si musíme cestu k Všemohoucímu „vystoupat“ přes všechna úskalí, která přinášejí mezilidské vztahy. Tak jako platí, že „*derech eret kadma le-Tora*“, tedy že k Tóře lze přistoupit pouze cestou morálního, slušného chování, tak i k odpuštění hříchů, kterými jsme se provinili proti Hospodinu, musíme přistoupit poté, kdy jsme sami odпустили těm, kteří nám ublížili a stejně tak požádat o odpuštění ty,

komu jsme, ať již vědomě nebo nevědomě, ublížili my. Snad ještě k odpuštění lze říci, že odpustit znamená vyčistit si mysl a srdce od pocitu pokoření, nenávisti, zloby a jiných negativních pocitů.

Odpuštění ale nemusí vždy znamenat zapomenutí křivdy nebo ublížení, protože právě takto „na vlastní kůži“ získaná informace nám může být vodítkem k tomu, abychom se nedopustili stejných omylů. Jestliže mi někdo ublížil, je mou povinností mu odpustit, především proto, že chci předstoupit před Nejvyššího soudece bez „dluhu“ k jinému člověku, ale i proto, abych si nezatěžoval mysl, duši a srdce negativními pocity. Nelze ale zanedbat ani rozumovou část problému – jestliže jsem se ve vztahu k někomu nějakým způsobem spálil, pak si musím dát pozor, abych se stejně chyby nedopustil znovu, protože je to prostě zbytečné a škodlivé.

(Pro tento článek jsem použila krátkých poznámek rabína Jehudy Amitala z. l. – Kol Jehuda, které vydali jeho studenti před třemi lety.)

► Hana Mayerová

Foto: Wikipedia (Yeshivat Har Etzion)

čtení pro děti a jejich rodiče

O NÁPRAVĚ A ODPUŠTĚNÍ

Král vychází do polí

Měsíc elul, poslední měsíc židovského roku, který předchází Vysokým svátkům, je podle tradice měsícem, kdy „je král venku v polích“. Co to znamená? Obvykle není pro obvyčejné lidi možné jen tak se dostat ke králi. Král bývá obvykle uzavřen na svém hradě, obklopen strážemi. Získat audienci u krále nemůže každý, přicházejí za ním jen rádcové, cizí velmožové a jiní vlivní a významní lidé, kteří s ním probírají důležité státnické záležitosti. Většina obyčejných lidí krále nikdy ani na vlastní oči nespatří, natož aby se jim podařilo s ním promluvit a svěřit se mu se svými starostmi a potřebami.

Jestliže však v měsíci elul je „král venku v polích“, znamená to, že opouští svůj dobře strážžený hrad a vydává se do polí, na nichž pracuje jeho lid. Prochází svojí zemí a zjišťuje, jaká je úroda a také jak se jeho lidu daří. A právě tehdy s ním může promluvit i ten nejchudší z chudých, který se plahočí na poli, protože tehdy je král mezi svým lidem a je připravený mu naslouchat.

A tak je to i s námi v měsíci elul. Právě v tomto období sestupuje Nejvyšší ze svého nebeského trůnu a obhlídí svět. Každý z jeho poddaných má v měsíci elul možnost se na něj obrátit a Král světa jej vyslyší.

Ani hory ani nebesa

Říká se, že „rabi“ Eliezer ben Duradja (o tom, jak se stal rabínem, vypráví právě tento příběh) byl velký hříšník a byl dokonce pyšný na to, že na světě není hřích, který by nespáchal. Jednou se doslechl o možnosti spáchat úplně nový hřích. Bylo ale potřeba se kvůli tomu vydat na dlouhou cestu a investovat mnoho peněz. Na cestu s sebou vzal přítele, aby mu dělal společnost a podělil se s ním o náklady.

Když oba muži dorazili na místo, začali se hned připravovat ke spáchání hříchu. V průběhu těchto příprav vyjádřil přítel přesvědčení, že Eliezerovi nebude kvůli všem jeho

hříchům nikdy dovoleno vstoupit do „budoucího světa“.

Eliezer se nad tak vzdálenou budoucností nikdy předtím nezamyslel a když teď slyšel předpověď svého přítele, byl v šoku. Vydal se k horám a žádal je, aby se za ně přimluví a pomohly mu. Ale hory odpověděly, že se musejí starat samy o sebe a svoji budoucnost, neboť je řečeno: „I kdyby ustoupily hory a pohnuly se pahorky...“ (Izajáš 54:10).

Eliezer se potom obrátil s prosbou o pomoc a přimluvu k nebesům a k zemi. Ale i nebe a země odpověděly, že i ony se musí starat sami o sebe a svoji budoucnost, protože je řečeno: „Nebesa se rozplynou jako dým a země zvetší jako roucho...“ (Izajáš 51:6).

A tak konečně Eliezer pochopil, že jen on sám je zodpovědný za svůj osud. Padl na zem a začal hořce naříkat. V tu chvíli se ozval z nebe hlas a řekl: „Rabi Eliezer ben Duradja je připraven vstoupit do budoucího světa.“

Když o tom slyšel rabi Jehuda ha-nasi, velký učenec, který sestavil Mišnu, řekl: „Někteří si svůj podíl na budoucím světě zaslouží mnoha lety usilovného snažení.

Jiní jej získají v jediném okamžiku.“ A rabi Jehuda ha-nasi ještě dodal: „A nejen že jsou přijati, ale získají i titul rabi.“ (Masechet Avoda zara 17a)

Reš Lakíš, napravený zbojník

V době římské nadvlády, po zničení druhého Chrámu, žil v Erec Jisrael Šimon, syn Lakíšův, který byl vůdcem skupiny zbojníků. Byl to vyhlášený silák, který pro ránu nešel daleko. Byl ale také velmi schopným vůdcem a byl velmi chytrý. Svých schopností však využíval pro špatnou věc.

Jednoho dne se rabi Jochanan, velký učenec, koupal v řece Jordán, když náhle skočil do řeky další muž a mocnými tempy plaval k němu. Rabi Jochanan si všiml jeho síly a zvolal: „Měl bys svoji sílu zasvětit Tóře!“

Rabi Jochanan byl považován za jednoho z nejpohlednějších mužů své doby. To samozřejmě neušlo ani Šimonovi a odvětil: „A ty bys měl svoji krásu zasvětit ženám!“

Rabi Jochanan přemýšlel, jak by zbojníka přesvědčil, aby zanechal svého dosavadního života, přišel k němu studovat Tóru a začal podle ní žít. Napadla ho jediná možnost.

Rabi Jochanan měl mladší sestru, která jej svou krásou ještě předčila. Byla ale i ušlechtilého ducha a rabi Jochanan si byl jist, že i ona uvidí v Šimonovi ty skryté kvality a možnosti, které u něj vidí on. A tak řekl: „Šimone, synu Lakíšův, čiň pokání! Pokud začneš studovat Tóru, dostaneš za ženu moji sestru, s jejím svolením samozřejmě, jejíž krása daleko předčí tu mou.“

To Šimona velmi zaujalo a nabídku přijal. Začal opravdu studovat Tóru a oženil se se sestrou rabiho Jochanana. Ukázalo se, že rabi Jochanan měl dobrý odhad a Šimon se ukázal být výborným studentem. Reš Lakíš, jak jej dnes známe, se stal se jednou z velkých postav Talmudu, oceňovaných pro svou učenost i výborný charakter.

Podle knihy „A Treasury of Jewish Folklore“ (Vybráno z midrašů)

K paraše měsíce

Elul

Co vás na cestě vlakem spolehlivě vytočí? Zejména ráno, kdy byste nejradši ještě pár hodin spali? V mém případě to jsou spolupasážeri, kteří vás svým hlasitým hovorem nenechají usnout, ba ani přečíst noviny. Během jedné letní cesty z Prahy do Brna mi byl takový zážitek dopřán a věřte, stálo to opravdu za to.

Původně jsem si myslel, že to jsou studenti teologie, kteří jedou na opravný termín a opakují si učivo. Potom mi ale došlo, že ty tři debatéry něco rozděljuje. Nešlo ani tak o „zasedací pořádek“, který zaujali po svém příchodu do mého (!) kupé, spíše o „směr komunikace“, který vedli. Jejich jména si nepamatuji, tak si pro naše vyprávění představme dva asketicky vyhlížející tazatele a jednoho podsaditého respondenta, všichni třicátníci. Rozhovor začal bezprostředně po jejich příchodu, kdy mladší z tazatelů prohlásil: „**Věříš sice, ale věříš blbě,**“ jako by chtěl sondovat, kam až může ve svém popichování zajít. Chvilí bylo ticho, zřejmě tento druh argumentů moc nezabíral, a tak se k tématu vyjádřil poněkud směřlivěji ten starší. „No, on vlastně bezvěrec není, protože sice věří, ale ještě tomu něco chybí.“ Trochu mi jejich poznámky připomněly disputace Mosese Mendelssohna, otce moderního židovského osvícenství, který se diskuzím o víře ostantativně vyhýbal. Nehodlal nikoho z tehdejší německé společnosti 18. století přesvědčovat o svém židovství a už vůbec se neměl v úmyslu dohadovat o to, proč se nestal křesťanem. Podle Mendelssohna byly snahy o „přetahování“ věřících různých náboženství na jiná náboženství známkou vlastní nedostatečnosti těch, kteří se o to pokoušeli. Vždy pevně věřil, že je lepší sloužit světu spíše rukama a hlavou, než jej „zalehnout“ přemírou evangelizačního nadšení v řadách těch, kteří už Boha stejně „znali“.

„Vlakový výslech“ pokračoval. Slovo si vzal mladší z tazatelů a opět se trochu provokativně otázel. „Takže tobě evangelium

přišlo jako pitomost? Proto jsi se rozhodl tak, jak jsi se v otázce své konverze rozhodl?“ Po chvilce mlčení se zdálo, že ani respondentovi se nechce rozvíjet rozhovor v konfrontačním duchu, a tak odpověděl. „Neříkám, že *vaše učení, podle kterého ve svém životě z víry žijete, je pitomost. Je to prostě jedna z cest. Podle mne stejně věrohodná a legitimní jako jakákoli jiná, pakliže člověka nějakým způsobem proměňuje, dělá lepším. Moje cesta to ale není.*“ Starší taze-

„boj o víru“ určitě zvládne i beze mne. Kuráž a znalosti mu, zdálo se, nechyběly. Nicméně i tazatelé měli po ruce ostré výhrady a ihned je předestřeli. „Víš přece, že je psáno, že k Bohu vede jenom jediná možná cesta, a to skrze jeho syna. A kdo nemá v úctě syna, nemá v úctě ani samotného Otce. **Takže ty de facto nejenže nevěříš Mojžíšovu učení, ty nemáš v úctě ani samotného Hospodina,**“ zakončil suverénně starší tazatel a zvědavě sledoval, jak se s takovou námitkou „pravosti víry“ respondent vyrovná. „*Tomu nerozumním, vždyť je psáno, Boha se boj a jeho příkazy zachovávej. Já*

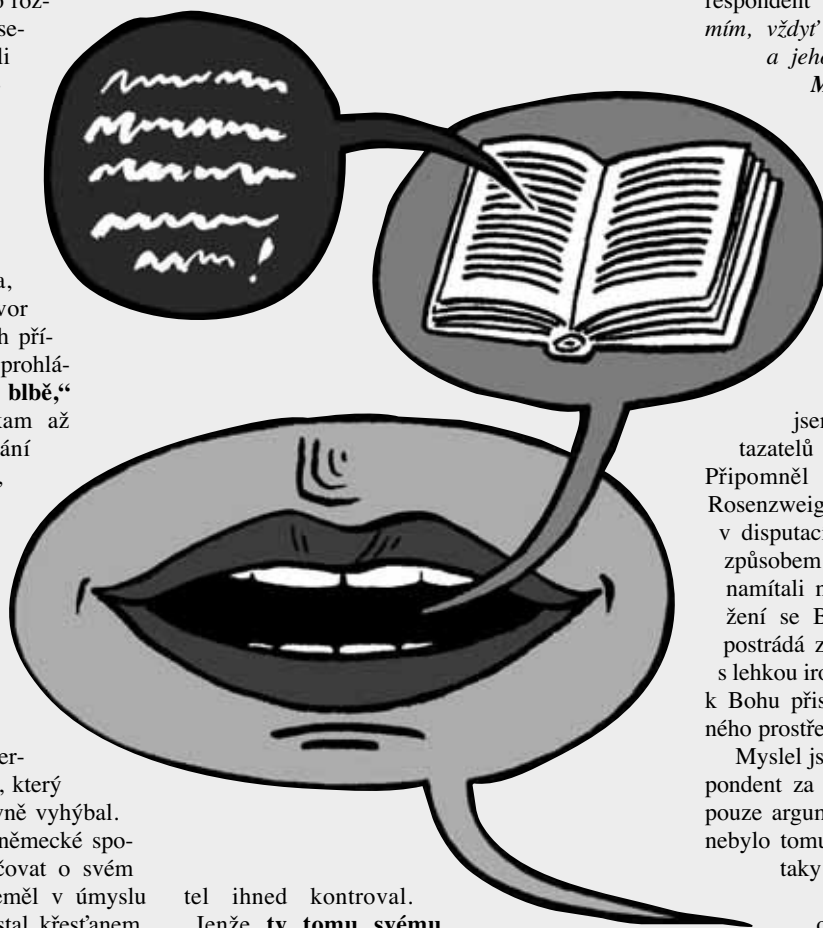
Mojžíšovu učení věřím a žiji podle něj. Nic

z toho, co říkáte, ve svých postojích neshledávám. Navíc, citujete přece Nový zákon. Tahle pravidla se na mne nevztahují, jak sami dobře víte?!“ odušil respondent. Jeho odpověď zněla zdvořile, i když jsem měl pocit, že si z obou tazatelů dělá tak trochu legraci. Připomněl mi četné reakce Hanse Rosenzweiga, který prý argumentoval v disputacích s křesťany podobným způsobem. Když mu jeho oponenti namítali něco o nemožnosti přiblížení se Bohu proto, že jeho víra postrádá zároveň víru v Jeho syna, s lehkou ironií říkával, že on jako Žid k Bohu přistupuje přímo, takže žádného prostředníka nepotřebuje.

Myslel jsem, že to nejhorší má respondent za sebou, že teď už přijdou pouze argumenty lehčího kalibru, ale nebylo tomu tak. „Tvoje víra asi má taky něco do sebe, ale **víš, co s tebou bude po smrti?**“

opáčil starší z tazatelů.

Lehce jsem zalapal po dechu a chvíli váhat, jestli si nemám dát v jídelním vagonu radši panáka vodky. Představa, že s touhle partičkou strávím skoro dvě a půl hodiny, mě mírně zneklidnila. Na druhou stranu jsem byl zvědavý, co i tentokrát respondent odpoví, a docela jsem mu držel palce. „**Nevíím, pánové... nevíím, co se mnou bude po smrti. Učení, podle kterého žiji já, na tenhle kruciólní problém lidské existence jednoznačnou odpověď nedává.**

tel ihned kontroval.

„Jenže **ty tomu svému učení stejně nevěříš.** Kdybyš

skutečně věřil Mojžíšovu učení, tak už jsi přece dávno musel uvěřit těm zaslíbením na stránkách Starého zákona a... stát se křesťanem.“ „*Já na stránkách Starého zákona žádné zaslíbení směřující k vašemu učení nevidím, sorry, pánové,*“ odvětil respondent tvrdohlavě a jeho zarputilost se mi začala líbit. Měl jsem dokonce chuť se do jejich disputace vmísit. Na jednoho respondenta byli přece tazatelé dva, ale usoudil jsem, že svůj

Existují sice desítky různých pojednání, ale v podstatě je to jen o prosté víře, že se člověku nějak „sečte“ to, čím se během života prezentoval... lepší odpověď nemám.“ Jeden z tazatelů okamžitě dodal: „Uvědom si, že si opravdu nemůžeš být jist svým údělem po smrti, pakliže vědomě odmítáš smřící obět beránka božího. Zejména tohle je nutné mít na paměti, než smrt ukončí tvoje fyzické putování na této zemi.“

Rozhovor na chvíli přerušil průvodčí, kontrolující naše jízdenky. Poté, co za sebou zavřel dveře, starší tazatel prohlásil: „On nám vlastně ani nic jiného říct nemůže. De facto žije stále v hříchu.“ Přišlo mi to divné, už proto, že respondent vypadal na klasického středostavovského intelektuála. Že by zrovna tenhle obrylený mladík chodil hrát do kasina a proháněl tam holky lehkých mravů? Podobal se spíše spořádaným víkendovým řidičům, kteří i za pěkného počasí dodržují stanovenou rychlost při řízení motorových vozidel. Starší tazatel to ale ihned uvedl na pravou míru: „Ať by ses totiž snažil sebevíc, hříchy jsou přece člověku odpuštěny jedině díky víře ve vykupitelskou obět toho, kdo za naše hříchy zemřel. Jinak to nejde. A pakliže v něj ty sám nevěříš, ba co víc, tuto jeho vykupitelskou obět vědomě odmítáš, jsi stále pošpiněn hříchem... a cenou za hřích je smrt.“ Ukončil svůj monolog s patetickým výrazem ve tváři: „Řekni mi, jak si můžeš být vlastně jistý, že zrovna díky téhle víře ti Nejvyšší hříchy odpouští? Jak jsi vlastně schopen s Nejvyšším opět plně obnovit tvůj vztah, když v životě hřešíš?“ Kdyby tak tohle slyšel slavný Gaon z Vilna, proslulý talmudský učenec 18. století, zřejmě by respondentovi doporučil to, co pokaždé říkával svým stoupencům, kteří se pouštěli do „boje“ s nově se rodícím chasidským hnutím jeho doby – rázně jim odporujte. Já bych to

na respondentově místě teda už dávno udělal. Proč se nechat neustále grilovat tímto typem manipulativní vlezlosti, kombinované s předstíraným zájmem o osud jeho duše?!

Respondent se ale nenechal vyvést z rovnováhy. „Já svoje hříchy pouštím po vodě.“ Bylo jasné, že ani jeden z obou „betlémmářů“ jeho narážku na tašlich nepochopil, a tak hned pro upřesnění dodal: „Je to taková naše starobylá tradice. Jdeme k řece nebo jinému toku a naše hříchy necháme uplavat po vodě.“ Na chvíli jsem se zasnul a ve svých vzpomínkách se vrátil do svého dětství. Moji rodiče byli klasičtí sekulární lidé, ale dědeček na tento zvyk nikdy nezanevřel, byť si ve čtyřicátých letech pro svůj původ a neskrývané náboženské přesvědčení vytrpěl před útekem do Palestiny svoje. Dokud děda žil, chodili jsme spolu v Haiře každý rok na molo a po odpolední mincha se symbolicky zbavovali všeho zlého, co se během uplynulého roku nahromadilo v našich činech a myšlenkách.

„A to je jako všechno?“ netrpklivě se zeptal mladší z tazatelů. „Vy jako jdete někam k řece, zamumláte si svoji modlitbičku a je hotovo? Vaše hříchy jsou vám automaticky odpuštěny?“ „On si z nás už asi dělá srandu,“ připojil se ten starší. Respondent se pousmál: „Ale, tak samozřejmě že tak trochu dělám. Hříchy jsou v naší tradici odpuštěny taky, ale musíme pro to holt něco udělat. Neříkám, že symbolickým ‚vyprázdněním kapes‘ někde u vody je všechno automaticky smazáno.“ Jestli jsem měl dojem, že oba tazatelé jsou alespoň minimálně vnímaví lidé, kteří berou tradici a víru jejich protivníka vážně, začínal jsem ho nezadržitelně ztrácet.

„Tak máš jistotu odpuštění hříchů nebo ne?“ stále naléhal ten mladší. „Ano i ne. Všechno se tak nějak rozhodne během deseti dnů počínajících novým rokem, našim novým

rohem. Ale... jak sami asi tušíte, pánové, těch deset dnů by zřejmě nestačilo. A tak tady máme ještě předcházející měsíc upřímné retrospekce, upřímného sebezpytu – měsíc elul, kdy každé ráno v týdnu vyjma posledního dne před novým rokem slýcháme troubení na beraní roh. Ke každodenním ranním i večerním modlitbám přidáváme 27. žalm. Je rovněž zvykem dávat nějakou pozornost potřebným. A aby toho nebylo málo, celých sedm dní před koncem měsíce elul se odřikávají zvláštní kajicné modlitby. Měsíc elul je zkrátka vhodný čas na přemýšlení o našich činech, našich životech, našich chybách a přešlapech... které jsme v právě uplynulém roce ‚napáchali‘. Básnický můžeme říci, že tyto dny se označují jako dny Boží milosti, během kterých upřímné modlitby, jak doufáme, naleznou u Všemohoucího patřičného slyšení. Stačí takhle?“

Zřejmě stačilo, další otázky už nezazněly. Oba tazatelé se zvedli a zamířili ke dveřím. „Jdeme se občerstvit do jídelního vozu, úplně jsi nás vyčerpál,“ řekl v žertu ten starší. Že by vážně už žádná „dobře míněná rada“ nepřišla?! Nakonec ano, od staršího tazatele. „Víš, v jedné věci jsem v podstatě klidný, protože vím, že je to jen otázka času... než ti dojde, že tobě tyhle rituály o Bohu bez Boha stačit pro plný duchovní život nemohou. Jen počkej, však uvidíš, ty experimentátore,“ a zmizel ve dveřích. Naklonil jsem se k němu a téměř nazlobeně se zeptal, proč byl ochoten tyhle řeči, trvající skoro hodinu, vůbec poslouchat. K čemu je tohle přemlouvání?! Jemu to nevadí?! Podíval se mi zpřímá do očí a řekl: „Možná že není tak úplně podstatný, co o našem přesvědčení říkají ti druzí... jako spíš to, čemu ve skutečnosti věříme my sami... Nemyslíte?“

► Mordechaj Kaufman

mordechaj.kaufman@seznam.cz

EGONOVY POHLEDY A POHLEDNICE

Před časem jste si v Maskilu mohli přečíst ukázky z knihy Egona Wienera **Rub a líc mých pohlednic**.

Sběratel nyní vydává novou knihu nazvanou **Egonovy pohledy a pohlednice**.

Zatímco v prvním případě se jednalo o knihu o pohlednicích, ale bez nich (text byl místo toho doplněn ilustracemi Petra Urbana), v případě nové knihy je to přesně naopak. Texty tentokrát nejsou věnovány přímo pohlednicím. Jedná se o sbírku kratších textů – fejetonů, zamyšlení, historických zajímavostí, vzpomínek na různá témata. Většina z nich se váže k Liberci, Jablonci a okolí. Dočteme se například, zda na Lemberku straší, jaké automobily se vyráběly v Liberci počátkem 20. století, kdo to byl „liberecký Che Guevara“, kdo a proč se utopil v Nise v dubnu 1582, o velkém požáru ve Frýdlantu, jak historik Josef Pekař psal o Českém ráji, vzpomene na zaniklé hospody, obchůdky či fabriky. To jsou tedy **Egonovy pohledy**.

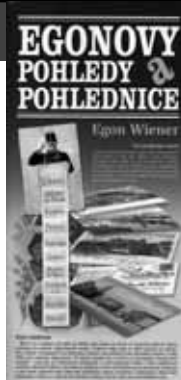
A co **Egonovy pohlednice**? Ty tentokrát text bohatě doprovázejí. V knize najdete celkem 74 historických pohlednic z Liberecka, Jabloncka, Turnovska, Českého ráje. Kromě klasických pohledů na města a městečka, hrady a zámky, rozhledny či přírodní zajímavosti tu najdete třeba i speciální lyžařský pozdrav z Ještědu, sokolský či novoroční pozdrav z Liberce (či Reichenbergu) nebo pohlednice z restaurací a kaváren.

S **Egonovými pohledy** se můžete seznámit rovněž prostřednictvím jeho blogu (egonovypohledy.blogspot.com), kde se aktuálně dočtete třeba o tom, jak prožívá ničivé povodně, které postihly jeho milovaný kraj.

- kwe -

Knihu lze objednat přímo u autora:

Egon Wiener, Oldřichova 206, Liberec III, 460 01, e-mail: egon.wiener@gmail.com, tel.: 603 598 334

Mišne Tóra:

Hilchot jesodej ha-Tóra

Kapitola devátá

V této kapitole, předposlední z knihy Hilchot jesodej ha-Tóra, Maimonides rozebírá, kdy by měl být prorok poslechnut a kdy nikoliv. Také řeší, které micvot může prorok pozměnit a kdy si naopak zaslouží být zabit. Jako příklad povoleného porušování micvot prorokem si bere Elijáše v souboji s Baalovými poskoky. Jasně ale vysvětluje, proč si mohl Elijáš dovolit toto porušení božího příkazu.

(1) (a) Je jasnou a zřejmou věcí v Tóře, že [boží] příkaz přetrvává věčně, aniž by se změnil, bylo k němu něco přidáno, nebo bylo ubráno. To je význam slov: „Cožkoli já přikazuji vám, ostříhati budete, činíce to; nepřidáte k tomu, aniž co z toho ujmete.“ (Dt 12, 32) A také verše: „[V]ěci pak zjevené ty jsou naše a synů našich, abychom plnili všechna slova zákona tohoto.“ (Dt 29, 29) To nás učí, že máme povinnost plnit příkázání Tóry na věky věků, neboť takto On pravil: „Nařízením (Kralická překládá „právem“, ale v originálu je napsáno chukat čili nařízení – pozn. překl.) věčným po rodech vašich.“ (Lv 3, 17 a ještě dalších sedm míst). A také pravil: „Ne na nebesích.“ (Dt 30, 12) To nás učí, že od této chvíle prorok nemůže přidávat [k Tóře] nové věci.

(2) Proto pokud povstane člověk, ať už žid nebo pohan, a bude konat divy anebo zázraky a tvrdit, že ho posílá Bůh, aby přidal příkázání, odebral příkázání, vysvětlil příkázání jinak, než jak nás učí tradice od Mojžíše, nebo tvrdí, že příkázání daná Izraeli nejsou věčná, ale byla určena jen pro určité období, jedná se o falešného proroka. Přišel, aby zrušil Mojžíšovo proroctví a měl by být odsouzen k smrti, protože chtěl jednat v Božím jménu bez toho, aby ho Bůh poslal. Bůh, budiž požehnáno jeho jméno, přikázal Mojžíšovi, aby toto bylo „naše a synů našich na věky“ (Dt 28, 29) a „Bůh není jako člověk, aby lhal“ (Nu 23, 19).

(3) (b) Pokud je tomu tak, co znamená výrok Tóry: „Proroka vzbudím jim z prostředku bratří jejich, jako jsi ty, a položím slova má v ústa jeho a bude jim mluvit všechno, což mu přikáži“ (Dt 18, 18)? Nepřichází, aby založil [novou] věrouku, ale aby přivedl lid k Tóře a aby ho varoval před jejím nedodržením, jak dokládá poslední z proroků, který prohlásil: „Pamatujte na zákon Mojžíše služebníka mého.“ (Ma 4, 4)

(4) Prorok nám však také může přikázat udělat něco, co není ani zakázáno, ani povoleno Tórou. Například: „Jděte na to

a to místo,“ nebo „nechodte tam,“ nebo „vyhlaste dnes válku,“ nebo „nekonejte tak,“ nebo „postavte val,“ nebo „nestavte val.“

V takovém případě je třeba ho poslechnout. Každý, kdo ho neuposlechne, je hoden smrti rukou Nebes, jak je řečeno: „I bude, že kdo by koli neposlouchal slov mých, kteráž mluvit bude ve jménu mém, já vyhledávat budu na něm.“ (Dt 18, 19)

(c) Pokud prorok poruší svůj vlastní výrok a jeho prorokování bude tímto sníženo, zaslouží si také smrt rukou boží, jak je třemi [svědky] řečeno: „Já ho vyhledám.“ (Dt 18, 19)

(5) Pokud prorok, o kterém víme, že je prorok, nás instruuje překročit byť jen jediné z nařízení Tóry nebo rabínů, ať už jsou obtížné nebo snadné, určené na určité období, je povinností ho poslechnout.

Tak se učíme od učenců prvních generací, že je součástí ústní tradice: Pokud prorok říká, abychom překročili Tóru, jako to učinil Elijáš na hoře Karmel, poslechněte ho ve všem, vyjma modloslužby. To se vztahuje na věci dočasné.

Například Elijáš na hoře Karmel nabídl obětinu mimo [Chrám], ačkoliv k tomu byl určen Jeruzalém, a kdokoliv obětuje mimo Chrám, zaslouží si *karet*. Ale protože byl prorokem, je povinností ho poslechnout. V tomto případě se uplatňuje příkaz „jeho poslouchat budete.“ (Dt 18, 15)

(6) Pokud by se zeptali Elijáše: Jak můžeme překročit příkaz Tóry: „Vystříhej se, abys neobětoval zápalných obětí svých na žádném místě, kteréž bys *sobě* obhlédl,“ (Dt 12, 13) řekl by jim: Nemůžete, neboť kdokoliv obětuje mimo Chrám, zaslouží si *karet*, jak už řekl Mojžíš. Ale v tuto chvíli se jedná o výjimku z nařízení a já obětuji mimo Chrám na boží příkaz, abych dokázal falešnost Baalových proroků.

(7) Podobně pokud prorok přikáže porušit na omezenou dobu [nějaké micvot], je povinností ho poslechnout. Pokud však tvrdí, že nějaká micva přestala navždy platit,

zaslouží si být zabit, neboť Tóra nám říká, že micvot jsou „pro nás a naše děti.“ (Dt 29, 29)

(d) Stejně v této věci platí, že pokud prorok zruší cokoli, co jsme se naučili z ústní tradice, nebo tvrdí s ohledem na Tóru, že mu Bůh přikázal, aby tak a tak učil a že *halacha* je podle kohosi, je to falešný prorok a měl by být zabit. To platí dokonce i tehdy, jestliže koná divy, neboť v takovém případě přichází zrušit Tóru, která tvrdí: „Není na nebesích.“ (Dt 30, 12) Pokud však [tvrdí], že jen na určitý čas [bychom měli následovat určitý názor,] měl by být ve všem vyslyšen.

(8) (e) Kdy toto platí? U všech micvot vyjma [zákazu] modloslužby. Tehdy nebude vyslyšen a to dokonce, pokud tvrdí, že to je jen] na určitý čas. Ani pokud bude konat velké zázraky a divy a tvrdit, že mu Bůh přikázal, aby jen tento den, nebo během této hodiny uctíval bůžky. V takovém případě je jeho mluva o Bohu perverzní.

Tóra nám o tom říká: „Povstal-li by u prostřed tebe prorok aneb *někdo*, ježto by míval sny, a ukázal by tobě znamení aneb zázrak, byť se pak i stalo to znamení aneb zázrak, a mluvil by tobě, řka: Pojďme, následujme bohů cizích, (kterýchž neznáš,) a služme jim: neuposlechněš... ho, ale bez milosti zabiješ jej; ruka tvá nejprve na něj bude *vztažena*, abys ho zabil, a potom ruce všeho lidu.“ (Dt 13, 1-9) Přišel, aby popřel proroctví Mojžíše. Proto může jistě vědět, že je to falešný prorok, a že vše, co učinil, vykonal pomocí magie a čarodějnictví. Proto by měl být zabit.

Talmidim, o. s., je neziskové občanské sdružení, které si klade za cíl překládat rabínskou literaturu do českého jazyka. Postup překladu je možné zdarma sledovat na internetových stránkách <http://www.talmidim.cz>. Sdružení je financováno z dobrovolných darů. Dárce se můžete stát zasláním příspěvku v libovolné výši na účet u GE Money Bank číslo 173 536 401/0600. Za každý příspěvek předem děkujeme.

► pokračování ze strany 7

TAJEMNÝ SVĚT za ohradou

Mezi významný nález se řadí konvolut židovských náhrobků. Jak probíhá epigrafický průzkum náhrobků?

Určitou senzaci byly též nálezy druhotně použitých fragmentů náhrobků ze židovského hřbitova, který byl zrušen králem Vladislavem Jagellonským v roce 1478 a který byl situován do domovního bloku ohraničeného ulicemi Purkyňova, Spálená, Jungmannova a Lazarská. Kolekce obsahuje cca 15 kusů náhrobních kamenů, včetně dvou vzácných exemplářů s nedokončeným hebrejským nápisem a připravenou předlohou v červené barvě.

Jedna z podzemních místností zbořeného domu čp. 72 z komplexu gotických sklepů, kde byl nalezen jeden z náhrobků.

Rozsáhlá plocha v centru metropole s dlouhou historickou tradicí je pro archeology určitě přitažlivá, co ale vás na zkoumaném místě překvapilo, respektive potěšilo nejvíce?

Naše práce byly ukončeny začátkem letošního července a v současné době se zdá, že kromě už zmiňovaných měšťanských sklepů u Spálené ulice jsou ze stavebně historického a archeologického hlediska také velice zajímaví jejich předchůdci z doby předlokační. Relikty staveb z období sklonku raného středověku (poč. 13. století) byly objeveny takřka na celé sledované ploše, ale jejich nejzajímavější příklady se nalézaly právě v nejbližším sousedství bývalých domů čp. 69 až 73. Může to mít souvislost s blízkostí raně středověké komunikace spojující pražský Hrad a Vyšehrad, která podle předpokladů probíhala někde v okolí, snad na místě současné Spálené.

Dalším, pozoruhodným objevem posledních dnů archeologického výzkumu prováděného naším pracovištěm bylo zjištění existence dosud neznámého raně středověkého pohřebiště, které v rámci současné topografie lokalizujeme do severovýchodního rohu zkoumané plochy. Místo, kde bylo objeveno šest pohřbů, předběžně datovaných do období sklonku 12. až počátku 13. století, se nachází mezi obchodním domem Tesco My, plochou původních domů čp. 69 – 73 a západní frontou současné zástavby ve Spálené ulici.

► Milan Kalina

Foto: František Malý

PANE RABÍNE ADIEU...

Před čtyřmi lety jsme uvítali mezi sebou rabína Tomáše Kučeru, který byl krátce předtím ordinován v Německu jako jeden z prvních rabínů po druhé světové válce. Naše komunita progresivního judaismu naléhavě potřebovala stálého rabína a to nejen kvůli pravidelným páteč-

v komunitě má velký zájem a je také komunitou respektován. Přesto to není trvalým řešením, ale jen určitou provizorní výpomocí ze strany WUPJ. Jsme za ni vděční, ale obě strany vědí, že trvalým řešením je rabín, který by ovládal jazyk komunity. I v této záležitosti slíbila WUPJ pomoc.

Rabín Kučera při páteční bohoslužbě nikdy nenechal děti stranou, ale naopak je do průběhu bohoslužby aktivně vtahoval.

ním bohoslužbám a Vysokým svátkům, ale především kvůli konverzím, o které byl velký zájem. V podobné situaci byla i židovská obec v Liberci, která nakonec rabína Kučeru zaměstnala. A milý Tomáš se octl v poněkud choulostivé situaci, neboť byl rozkročen mezi Prahou a Libercem, což nikoliv vždy bylo možné dobře sladit. Navzdory tomu se v obou místech začaly komunity díky Tomášovi probouzet a nadechly se čerstvého vzduchu činnorodé práce. Spolupráce se dařila a Tomáš díky svému daru přirozeného charismatu, pedagogickým vlohám a příjemnému neokázalému vystupování si dokázal získat desítky přívrženců a obdivovatelů.

Bohužel se jeho mise letos ukončila a naposledy jsme mohli rabína Kučeru vidět při čtvrtém šabatonu Bejt Simchy, který se konal nedávno v Děčíně. Tam uvedl do dospělosti syna naší členky Ireny Douskové. Celý obřad byl dojemný a společensky velmi dobře zrežirovaný a za to nutno Tomášovi poděkovat. Na tuto *bar micvu* bude vzpomínat nejen onen mládenec, ale i všichni, kteří se obřadu účastnili. Samozřejmě, že vzájemné styky budou dále pokračovat a Tomáš má pochopitelný zájem vědět jak se „jeho“ komunita má k světu.

Nyní již podruhé v letošním roce přijíždí na krátkodobý, jen čtvrtletní pobyt rabín Moshe Yehudaí z Izraele. O práci

Tomášovo angažmá v Čechách je u konce a nezbyvá než toto období bilancovat a Tomášovi za vše dobré, co pro naše komunity učinil, upřímně poděkovat. Rozloučili jsme se Tomášem Kučerou na šabesu v restauraci Mánes. Z tohoto setkání přinášíme několik fotografií.

► Foto a text Milan Kalina

Tomáš temperamentně vysvětluje svůj názor rabínu Moshe Yehudaiovi. Debatu pozorně sleduje Mosheho manželka Atara.

Výroční zpráva

Federace židovských obcí v České republice za rok 2009

Z rozsáhlé výroční zprávy vybíráme to nejpodstatnější a pro veřejnost nejzajímavější:

Z DOMÁCÍCH A ZAHRANIČNÍCH AKTIVIT FŽO

Restituce

FŽO a její představitelé a pracovníci i nadále zodpovídali řadu dotazů z domova a ze zahraničí k možnostem restitucí bývalého židovského majetku. Velmi úzká spolupráce v této oblasti pokračovala s **Centrem pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí druhé světové války při Ústavu soudobých dějin Akademie věd ČR**. Již v průběhu roku 2008 iniciovali na české i mezinárodní úrovni zástupci Centra a FŽO konferenci k osudům uloupeného židovského majetku.

HEA

Konference k osudům uloupeného židovského majetku (Conference on Holocaust Era Assets – HEA) byla jednou z nejvýznamnějších událostí roku 2009. Konala se v Praze a v Terezíně poslední týden v červnu a byla oficiálně zahrnuta do programu předsednictví ČR v EU. Zúčastnili se jí zástupci 48 států. Její pracovní program byl rozdělen do pěti sekcí, zabývajících se nemovitostmi, uměleckými předměty, judaiky, vzděláváním a sociální oblastí. Jednáním těchto sekcí předcházela zhruba půlroční intenzivní práce, zahrnující i mezinárodní setkání expertů na danou problematiku. Na závěr konference bylo přijato několik dokumentů, nejvýraznějším úspěchem bylo přijetí „Terezínské deklarace“. Dalším z výstupů konference bylo založení Evropského institutu paměti šoa (European Shoa Legacy Institute – ESLI), na jehož přípravě se FŽO rovněž velmi aktivně podílela. Více ke konferenci na www.holocausteraassets.eu.

Odškodnění

FŽO poskytovala v průběhu roku 2009 i nadále informace k mnoha programům odškodnění (o uplatnění nároků na odškodnění za pojistky po obětech holocaustu, o odškod-

nění z Claims Conference, Ghetto-Rente, o HGT Fondu, resp. tzv. Maďarském vlaku se zlatem, aj.), realizovaných v ČR a v zahraničí. Zprostředkovala kontakt kanceláře Claims Conference v Tel Avivu s přeživšími a distribuovala finance z Fondu HGT.

FŽO se od počátku angažovala v jednáních o tzv. **Ghetto-Rente**, nároků obětí šoa na náhradu za práci v ghettu ze strany Německa. V této věci jednala s minister-

pomůcek, domácí péče, rehabilitace, lázně, dopravu a další sociální služby českých občanů, kteří přežili šoa na území Maďarska.

Již v roce 2008 byl uzavřen Projekt humanitární pomoci pro oběti nacionálně socialistického násilí, řízený **Koordinační komisí** Českého svazu bojovníků za svobodu a FŽO. V roce 2009 byla vypořádána poslední dědická řízení osob, které měly nárok na finanční částky z projektu, zbylé prostředky pak byly po dohodě s Česko-německým fondem budoucnosti rozděleny mezi ČSBS a FŽO s tím, že budou použity výhradně ve prospěch obětí nacismu. Federace použila tyto prostředky (400 tisíc Kč) na financování projektu Ghetto Rente (150 tisíc Kč), poskytla dar Terezínské iniciativě na Program naléhavé pomoci pro přeživší (125 tisíc Kč) a zbývající prostředky (125 tisíc Kč) byly ponechány na účtu FŽO pro financování lůžka za klienta FŽO v DSP Hagibor v příštím roce.

Maharal

V roce 2009 uplynulo 400 let od úmrtí nejvýznamnější osobnosti v historii židovské komunity Čech a Moravy, rabi Jehudy Livy (Löwa) ben Becalel, známého jako pražský Maharal. K tomuto výročí bylo uspořádáno několik významných akcí, nejdůležitější byla výstava Židovského muzea „Cesta života“, uspořádaná na Pražském hradě. FŽO se podílela na mezinárodní propagaci výročí a akcí s ním spojených a iniciovala prostřednictvím MK ČR jeho prohlášení za památný den UNESCO.

Sad zachránců

Z iniciativy „Hidden Child“ a FŽO a ve spolupráci s Magistrátem hl. m. Prahy vznikl na Petříně „Sad zachránců“ na památku těch, kteří během šoa s ohrožením vlastního života zachraňovali židovské děti a další osoby. Jeho součástí je také studánka pojmenovaná po Nicolasi Wintonovi.

Kulturní a politické aktivity

FŽO uspořádala 27. ledna 2009 slavnostní setkání přeživších u příležitosti Dne ►

stvem práce a sociálních věcí, spolupracovala s Claims Conference, s Českou radou pro oběti nacismu a s o. p. s. Živá paměť. V roce 2009 došlo v Německu k výraznému posunu a tyto finanční částky začaly být bývalým obětem vypláceny, a to se zpětnou platností. Poradenství se ve spolupráci FŽO a NFOH ujala o. p. s. Živá paměť.

Od roku 2006 se FŽO zapojila do vyjednávání o odškodnění pro pozůstalé po obětech holocaustu na území Maďarska – uplatnění nároku v souvislosti s tzv. **Maďarským vlakem** se zlatem (Hungarian Gold Train Emergency Assistance Program). V roce 2009 byla po jednáních FŽO s Claims Conference vyplacena jedna platba grantu HGT 4 v celkové výši 8483 USD. Tyto finanční prostředky byly použity na úhradu nákladů na bydlení, lékařskou péči, léků, zdravotních

► památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti v prostorách Senátu Parlamentu ČR. Vzpomínkový akt se konal pod záštitou předsedy Senátu Přemysla Sobotky za účasti velvyslanců, politiků, kulturních osobností a zástupců židovských organizací.

Náboženské záležitosti

Vrchní zemský rabín Efraim Karol Sidon navštěvoval mimopražské židovské obce, přednesl modlitbu během národní tržny v Terezíně, účastnil se akcí souvisejících se zahájením výstavy Maharal.

FŽO organizovala společně s Nadačním fondem obětí holocaustu vzdělávací seminář „Židovské památky a pohřební rituály“, určený zejména pro pracovníky a spolupracovníky židovských komunit.

V rámci FŽO vedl rabín Michael Dushinsky kurz kantorského zpěvu a vedení bohoslužeb.

Významné zahraniční návštěvy

4. 3. Zasedání Výkonného výboru Evropského židovského kongresu v Praze

1. – 4. 3. Návštěva izraelského prezidenta Šimona Peréze v Praze

5. 4. Při příležitosti návštěvy amerického prezidenta Baracka Obamy v Praze navštívila jeho manželka Michelle Obamová prostory Židovského muzea v Praze a ve Staronové synagoze se sešla se zástupci FŽO, ŽOP a ŽM.

17. – 20. 4. Oficiální návštěva delegace Kongresu USA

18. – 20. 5. Konference ECJC o sociální práci (ředitel domovů seniorů)

16. 11. Návštěva místopředsedkyně německého Bundestagu paní Petry Pau v Praze a setkání se zástupci FŽO

Přílohou zprávy FŽO je i Zpráva o antisemitismu v ČR za rok 2009, kterou připravilo Fórum proti antisemitismu. Z této zprávy vybíráme:

Shrnutí

FPA působí při Federaci židovských obcí a je centrálním evidenčním místem pro antisemitické projevy zaznamenané židovskými organizacemi v ČR. Zdrojem informací jsou média, internet a jednotliví členové Federace židovských obcí. Celkový počet evidovaných antisemitických incidentů v roce 2009 byl 28.

Hlavní události roku 2009:

Vláda se neúspěšně pokusila o rozpuštění Dělnické strany (DS). Na podzim byl podán nový návrh.

Návštěva amerického popírače holocaustu Davida Dukea v Praze, která byla den po jeho příjezdu ukončena oficiálním vyhoštěním ze země.

V rámci několika policejních akcí bylo od června do prosince zatčeno několik desítek osob od pořadatelů neonacistických koncertů přes lídry neonacistických organizací až po zpěvatele na antisemitická fóra a blogy.

Premiér a jeho rodina se díky židovskému původu ocitli na seznamu „nepohodlných“, který si vedla skupina neonacistů White Justice.

Část neonacistů začala klást důraz na vyhýbání se konfliktům s policií, snaží se získat podporu veřejnosti civilním vystupováním, důsledně využívá zákonných možností k pořádání svých aktivit.

Agresivní chování a brutalita členů neonacistické scény se však projevil například vhozením zápalné lahve do domu ve Vítkově či při oslavách 17. listopadu, kdy se neonacisté pokusili o narušení vzpomínkového pochodu a kdy došlo ke střetu s policií.

Během roku 2009 došlo k většímu strukturování a profesionalizaci neonacistické scény. Současně se však na pravicové extrémisty začaly také zaměřovat státní orgány, které proti nim aktivně zasahují. U veřejnosti radikálové a jejich myšlenky příliš úspěch nenacházejí. Vůči židovské komunitě se neona-

cisté projevují verbálními útoky, spontánními shromážděními blízko židovských objektů a snahou o monitorování akcí, kde se předpokládá účast židovských návštěvníků.

V roce 2009 došlo k nárůstu vandalismu na židovských hřbitovech a památnících, naopak fyzický útok nebyl zaznamenán ani jeden.

Nadále pokračuje trend profesionalizace neonacistických akcí a většího využívání právních možností obhajoby jejich pořádání. Výrazným posunem je také vznik občanského sdružení Ingenuus, které pro neonacisty pořádá bezplatné právní semináře zaměřené například na postup při výslechu.

Dělnická strana pokračovala ve využívání citlivých společenských témat k získání širší volební základny, než je neonacistické hnutí. V březnu 2009 se ubránila pokusu o rozpuštění a ve volbách do Evropského parlamentu zaznamenala jistý úspěch. Česká společnost však zjevně nevidí alternativu ve straně, která je otevřeně rasistická a xenofobní, nezdráhá se použít násilí, jinak ale nenabízí žádnou smysluplnou alternativu.

Operace izraelské armády v Gaze na přelomu roku 2008 a 2009 nevyvolala velký počet demonstrací, ale velmi se navýšil počet článků navenek kritizujících Izrael, avšak sloužících k podpoře antisemitických názorů. Znovu se ukázalo, že antisemitismus se může stát pojtkem mezi neonacisty a islamisty. Islamismus vycházející z českého prostředí není zatím aktuální hrozbou, avšak Praha a její židovské objekty jsou

potenciálním cílem islamistických útočníků v zahraničí.

Evidované antisemitické projevy

Útoky na majetek:

15. 1. Neznámý vandal posprejoval památník obětem holocaustu v Teplících.

26. 1. Neznámý vandal posprejoval fasádu synagogy v Třebíči nápisem „Židi vraťte Gazu vrazi dětí“.

30. 6. Neznámí vandalové poničili židovskou část hřbitova v Uherském Ostrohu. Poničili a vyvrátili 63 náhrobků, škoda byla odhadnuta na půl milionu korun.

28. 10. Neznámý vandal posprejoval památník obětem holocaustu v Teplících.

Chotěbořský památník židovským občanům, kteří zahynuli v koncentračních táborech během druhé světové války, byl v listopadu poničen a vyvrácen. Policie podezřívá tři muže ve věku 19, 20 a 21 let.

4. 12. Památník obětem holocaustu na židovském hřbitově v Nešetíně (Olomouc) byl posprejován nápisy „Odpor.org“ a symboly Dělnické strany – ozubenými koly.

Obtěžující chování:

11. 1. Neonacisté v kuklách oblečení ve stylu *black block* narušili shromáždění ŽLU. Nesli palestinské vlajky a volali hesla jako „USA a Izrael, táhněte do pekel!, Zastavte holocaust v Gaze!“

23. 1. Svaz muslimských studentů a mládeže uspořádal protestní pochod Starým Městem. Asi 100 lidí, zejména mladých cizinců, s palestinskými vlajkami a slogany „The end of Zionism = peace“, „Israel kills our children“ nebo „Bush, Omert, Livni, Barack – war criminals“.

14. 3. Při pochodu neonacistů v Plzni, nazvaném Protest proti sionismu, někdo provolával „Židi do plynu“.

Internet, média:

FPA evidovalo 17 případů

MĚSTO POLNÁ A HILSNERIÁDA

Tisková zpráva Federace židovských obcí, jejíž text níže přetiskujeme, upozorňuje na nedávný incident a příkladnou reakci představitelů města Polná. V této souvislosti si dovoluujeme připomenout (v textu polenské deklarace a komentáři dr. Vašíčka) celkový vývoj oficiálních postojů ke kauze Hilsner v posledních desetiletích.

TISKOVÁ ZPRÁVA FEDERACE ŽIDOVSKÝCH OBCÍ V ČR

Federace židovských obcí v České republice byla upozorněna na antisemitský text, který byl upevněn v lese v katastru města Polná nedaleko místa, kde byla v březnu 1899 nalezena zavražděná Anežka Hružová. Z této vraždy byl tehdy, jak známo, neprávem obviněn Leopold Hilsner. Řešení tohoto případu vyvolalo v českých zemích velkou vlnu antisemitismu, proti kterému se postavil mimo jiné i Tomáš Garrigue Masaryk.

Text na tabuli obsahoval antisemitské stereotypy, „objasňující“ celý případ jako rituální židovskou vraždu, nechyběla ani obvinění světového židovstva ze spiknutí apod. Na tabuli byl upozorněn starosta Polné Jindřich Skočdopole, který ji okamžitě sám odstranil. Město Polná zároveň podalo ihned trestní oznámení na neznámého pachatele. Po dohodě města s FŽO bude místo pravidelně sledováno tak, aby se již tento politováníhodný incident neopakoval.

V Praze dne 2. července 2010
Jiří Daníček, předseda Federace židovských obcí v ČR

HILSNEROVA AFÉRA NEBUDE ZAPOMENUTA

Sto let po tzv. Hilsnerově aféře, která de facto nebyla jeho aférou, nýbrž skandálem „majoritní“ společnosti, jak by se řeklo v novomluvě, proběhly na jaře 1999 v Polné dvě samostatné výstavy, věnované hlavnímu excesu českého a rakouského antisemitismu. Pozdější pražská expozice na tyto výstavy navazovala a čerpala z nich.

Bohužel téměř neznámou zůstala širší veřejnosti Polenská deklarace z 19. listopadu 1999. V ní se polenští radní za své předchůdce v úřadě omlouvají Židům za všechno bezpráví, které jim bylo během hilsneriády učiněno. Iniciátorem textu byl polenský publicista Jan Prchal a jeho kolegové z Klubu přátel za starou Polnou. Text je ojedinělý v evropském i celosvětovém kontextu a budiž tu tedy znovu předložen. Určitě by jen prospělo, kdyby si našel cestu do školních učebnic.

Dovoluji si v této souvislosti připomenout, že například rakouská místa dosud nenašla adekvátní slova na téma spoluúčasti na genocidě Židů. Ale ani Berlín, který dnes

do značné míry žije turismem po stopách Třetí říše, se dodnes prostřednictvím svých primátorů neomluvil za to, že exterminace evropského židovstva byla připravována, organizována a dirigována odsud.

Polenská deklarace byla otištěna ve sborníku konference, pořádané Univerzitou Karlovou a pražským Židovským muzeem Hilsnerova aféra a česká společnost v roce 1999 v aparátu příloh, a citována obsahově v řadě (převážně) nečeských prací. Naposledy se tak stalo v New Yorku v červenci 2010. Sborník konference se stal absolutním bestsellerem, je dávno rozebrán a selskému rozumu zůstává nepochopitelným, proč i ekonomicky úspěšný titul nevydalo Židovské muzeum v Praze znovu.

Asi rok po deklaraci se ve stejné věci tzv. Masarykovským memorandem obrátili milánský právník prof. Mario Umberto Morini a dr. Petr Vašíček na českého a rakouského prezidenta. Navrhovali společný symbolický pietní akt pro Leopolda Hilsnera jako oběť českého a rakouského antisemitismu. Ani Václav Havel ani Thomas Klestil neodpověděli – asi byl pro ně Hilsner „too low“. O to větší echo měla idea např. u italského či francouzského prezidenta, u mluvčího Knesetu A. Burga či u nositele Nobelovy cena za mír Elieho Wiesela a řady dalších intelektuálů. Text byl zveřejněn mj. Společností pro vědu a umění (USA, www.svu2000.org).

M. U. Morini neuspěl u V. Havla ani s návrhem, aby v Praze byl uctěn sochou Jan Patočka – nejlépe na Hradě vedle sochy T.G. Masaryka. Patočka totiž v době husákovského temna bádál v tehdy nepřístupném Masarykově archivu na Invalidovně a napsal dosud nepublikovaný důležitý spis o Hilsnerovi. Chartisté a zvláště V. Havel se autoritou prof. Patočky po listopadu běžně zaštiťovali. Na viditelné uctění to ovšem nestačilo, velký italský odborník na mezinárodní právo a znalec díla Bohumila Hrabala z Prahy neobdržel ani odpověď.

Další velkou osobností, která si plně uvědomovala význam a dopad hilsneriády, byl již zesnulý profesor Milan Machovec. Na zmíněné pražské konferenci zvláště děkoval za celoživotní práci dr. Bohumilu Černému a J. Prchalovi. Vyjádřil se, že důležitost Hilsnerovy aféry přecenit ani nelze. Pro české dějiny, a dějiny vůbec.

Místo vraždy Anežky Hružové na dobové pohlednici

Uvedený „velký čin malé obce“ Polně plně kontrastuje např. s postojem reprezentantů Vídně a Berlína. Zatímco vídeňský primátor zamítl účast svého města na renovování Hilsnerova hrobu, tak tzv. culpa omissionis berlínských Regierende Bürgermeister demaskuje skutečnou hodnotu různých výstav, památníků a vzpomínkových akcí týkajících se Židů a jejich kalvárií v německém hlavním městě.

MUDr. Petr Vašíček, Vídeň

PROHLÁŠENÍ MĚSTSKÉ RADY POLNÁ (schválené 10. listopadu 1999 na 24. zasedání městské rady)

Před nadcházející konferencí „Hilsnerova aféra a česká společnost 1899–1999“, připravované ve dnech 24. – 26. 11. 1999 v Praze, se městská rada v Polné rozhodla vyjádřit politování nad jednáním tehdejších autorit a představitelů města Polná v Hilsnerově aféře. Městská rada tehdejší přístupy považuje za memento, a to i v současné době, která mnohdy nemá k podobným projevům příliš moc daleko.

Jindřich Skočdopole, starosta města Polná, Josef Mlynář, zástupce starosty

RESUME

Abyste nám ale nevytratila stěžejní postava hilsneriády, sám Leopold Hilsner. Trest mu byl zmírněn na doživotí, odseděl si z něj téměř 19 let, zemřel v lednu 1928 ve Vídni. Vraha Anežky Hružové se nikdy najít nepodařilo. Na Hilsnerův příběh bychom neměli zapomenout, jak správně připomíná Michal Frankl ze Židovského muzea v Praze:

„Abychom si jako Češi bez nějakého hysterčení nebo sebestarčivosti uvědomili, že antisemitismus patří do české politické tradice, že jistě není stabilní, ale že jsou období, většinou ta těžší období, kdy vyplouvá na povrch – mohl bych zmínit třeba druhou republiku. Nejsme proti němu imunní, ačkoli se někdy zdá, že ta zkušenost z první republiky nebo příběh T. G. Masaryka vypovídá o jakési české imunitě vůči antisemitismu. Není to pravda. Bez nějakého přehánění a bez toho, abychom teď křičeli na poplach, tak je jistě třeba si uvědomit, že ani současná česká společnost není vůči antisemitismu imunní.“

► (red)

Židovská obec Děčín.

**Žižkova 4, 405 02 Děčín IV, tel.: 412 531 095,
e-mail: zidovska.obec.decin@volny.cz,
www.zidovskaobecdecin.wz.cz**

**Výstava s podtitulem „Vězni z českých zemí
v nacistických koncentračních táborech“
v děčínské synagoze**

V děčínské synagoze byla 3. 8. 2010 zahájena slavnostní vernisáž výstava s názvem „Místa utrpení, smrti a hrdinství“. Zahájení se účastnila koordinátora celé výstavy paní Olga Zárubová, která hned v úvodu zdůraznila význam a poslání této putovní výstavy o koncentračních táborech a osudech vězňů, a pan Asaf Auerbach, jeden z těch, kteří přežili hrůzy nacismu. Pan Auerbach mimo jiné navštěvuje i školy a vypráví dětem o svém vlastním osudu, když se jako dvouletý chlapec přestěhoval s rodiči do Československa z tehdejší Palestiny. Smrti v koncentračním táboře unikl jako jedno z takzvaných „Wintonových dětí“, které nechal z okupovaného Československa do Anglie převést Sir Nicolas Winton.

Výstava byla zpracována Historickou skupinou Osvětím a Památníkem Terezín s použitím dokumentů a fotografií ze sbírek Památníku Terezín, Židovského muzea v Praze, Muzea romské kultury v Brně, Muzea Yad Vashem v Jeruzalémě a Státního muzea Auschwitz-Birkenau v Osvětimi.

Výstava připomíná památku obětí, ale i utrpení a statečnost těch, kteří se před 65 lety dožili osvobození. Jejich osudy nesmí být zapomenuty!

Za podporu děkujeme Nadačnímu fondu obětem holocaustu.

Výstava, která už pět let putuje po Česku, je k vidění v děčínské synagoze do 30. září 2010.

Židovská obec Teplice Vás zve

**na slavnostní předání kulturní památky
– zrestaurovaného teplického židovského hřbitova**

v úterý 7. 9. 2010 v 13 hodin

Součástí otevření hřbitova je bohatý kulturní program, v jehož rámci vystoupí houslový virtuos **Václav Hudeček**, pěvecký sbor **Poupata** a řada dalších interpretů.

Otevření opraveného hřbitova a jeho zpřístupnění veřejnosti je zahajovací akcí „**Měsíce evropské židovské kultury v Teplicích**“, který se bude konat od 1. do 30. září 2010.

Václav Špale,

dobrá duše, výtvarník a dlouholetý kurátor kulturních pořadů v Libeňské synagoze, společně se Severočeskou galerií výtvarného umění v Litoměřicích

zve všechny své přátele a příznivce

na přehlídku své tvorby za posledních dvacet let, kterou pořádá Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích v bývalém jezuitském kostele

Zvěstování Panně Marii.

Kurátoři expozice:

Petra Hoftichová, Jiří T. Kotalík a Jan Štíbr

Výstava pod názvem REKOGNOSKACE

Výstava bude otevřena do 17. října 2010.

Na vaši návštěvu se velmi těší autor.

Hledám příbuzné

Snažím se vypátrat svého **bratrance Hanuše Löwyho**, respektive jeho syna. Hanuš Löwy, nar. 15. 6. 1930, přežil Osvětím. Rodiče Ela (1903) a Ota (1893) Löwyovi oba zahynuli, poslední bydliště: Praha, Boleslavská 12. Ela pocházela z Hlinska, dívčí jméno Singerová. Hanuše se po návratu ujal jeho strýc Rudolf Singer z Prahy. Dnes žijící příbuzní jsou potomci Ing. Karla Hausera z Brna. Je mi známo, že se Hanuš Löwy oženil a měl syna Otíka. Předem vše děkuji za poskytnuté informace.

Olga Hermanska, USA, sarli.hermansky@gmail.com.

Kontakt v ČR: Mirka Petříková, Brno, tel. 541 213 857

**vyhlašuje výběrové řízení
na podporu projektů
v programech:**

PÉČE

program podpory projektů sociálně zdravotní péče se zvláštním zřetelem k potřebám těch, kteří přežili holocaust

PŘIPOMÍNKA

program podpory projektů sloužících k důstojné připomínce obětí holocaustu a vzdělávání o holocaustu

OBNOVA

program podpory projektů rekonstrukce, obnovy a zachování židovských památek

BUDOUCNOST

program podpory projektů vzdělávacích aktivit v judaismu a rozvoj židovských komunit

**Uzávěrka pro příjem žádostí
je 17. září 2010.**

Seminář pro žadatele se uskuteční 1. září 2010 od 10 hodin ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze (Maiselova 15, Praha 1). Grantová pravidla a formuláře naleznete na našich internetových stránkách www.fondholocaust.cz.

**Další informace získáte
u koordinátorek programů:
PÉČE, PŘIPOMÍNKA A BUDOUCNOST**

Bc. Andrea Fictumová

koordinátorka programů
fictumova@fondholocaust.cz
tel.: 224 261 573, 737 905 629
OBNOVA:

Mgr. Marta Malá, ředitelka,
mala@fondholocaust.cz

tel.: 224 261 615, 777 331 937

www.fondholocaust.cz

Galerie
Roberta
Guttmana

Výstava „Od té doby věřím na osud...“ – transporty protektorátních židů do Běloruska v letech 1941–1942

Galerie Roberta Guttmana (U Staré školy 3, Praha 1, tel.: 221 711 553).

Od 29. července 2010 do 30. ledna 2011. Otevřeno denně kromě sobot a židovských svátků
od 9.00 do 18.00 h (29. 7. – 29. 10. 2010), od 9.00 do 16.30 h (31. 10. 2010 – 30. 1. 2011)

Dějiny šoa českých a moravských Židů jsou pro veřejnost spojeny především s pojmy ghetta v Terezíně a koncentračního tábora Osvětim-Birkenau. „Stranou zájmu doposud zůstaly deportace vězňů do ghetta, táborů nucených prací a koncentračních a vyhlazovacích táborů v oblasti Pobaltí, obsazených území Polska a Běloruska,“ říká kurátorka výstavy Jana Šplíchalová. Do těchto míst byla během jediného roku násilně odvezena více než polovina všech českých a moravských Židů, 48 991 jich bylo zavražděno, přežilo pouhých 549.

Právě jejich neznámé tragické příběhy dokumentuje a vůbec poprvé představuje české veřejnosti výstavní cyklus Židovského muzea v Praze „Od té doby věřím na osud...“. Úvodní díl, představený v Galerii Roberta Guttmana v roce 2005, přiblížil deportace českých Židů do Pobaltí. Následně v roce 2007 jsme seznámili veřejnost s osudy transportů, jejichž cílem bylo okupované území Polska. Závěrečný díl cyklu, který je v Galerii Roberta Guttmana k vidění do 30. ledna 2011, pak připomíná příběhy lidí, kteří zmizeli na území obsazeného Běloruska. Ghetto Minsk, vyhlazovací tábor v Malém Trostinci a železniční zastávka v Baranoviči se staly místem, kde bylo zavražděno 6981 našich židovských spoluobčanů. Konce války se dožilo jen 22 deportovaných.

„Mozaiku příběhů těchto českých obětí šoa v Bělorusku bylo třeba skládat ze střípků vzpomínek několika přeživších vězňů, protože značná část dobových materiálů byla nacisty zničena,“ vysvětluje Šplíchalová. „V expozici je doplňují výpovědi místních obyvatel a Židů deportovaných z Rakouska a Německa. Ke konfrontaci byly využity i protokoly pozdějších výslechů příslušníků okupační armády a místních kolaborantů,“ dodává. Oficiální snímky nacistické propagandy, fotografie pocházející ze soukromých alb, dokumentární záběry osvobozenecyckých armád, to vše na výstavě dokresluje nejen realitu všedního dne, ale vystihuje i atmosféru pocitů strachu, beznaděje, cynismu a krutosti.

Díky spolupráci s dokumentaristou Lukášem Příbylem, tvůrcem mezinárodně oceněné filmové tetralogie Zapomenuté trans-

Bratři Ota, Karel (uprostřed) a Josef Kleinovi před válkou (soukromá sbírka)

porty, byla navíc část filmového materiálu autorem sestřihána přímo pro výstavu.

Komentované prohlídky výstavy

21. 10. v 17.00 h,
28. 11. v 15.00 h

Doprovodné programy ve Vzdělávacím a kulturním centru ŽMP, Maiselova 15, Praha 1:

6. 10. v 18.00 h: Projekce dokumentu Zapomenuté transporty do Běloruska. Po projekci bude následovat debata s režisérem Lukášem Příbylem.

22. 11. a 6. 12. v 18.00 h: Transporty protektorátních Židů do Běloruska v letech 1941–1942. Přednášky kurátorky výstavy Jany Šplíchalové.

Mediální partner: Český rozhlas

Partneři: Friedrich-Ebert-Stiftung, Nadační fond obětem holocaustu, Česko-německý fond budoucnosti, Dopravní podnik hlavního města Prahy, Thomas Lederer

„Když jsem před více než deseti lety začal systematicky sbírat veškeré materiály, týkající se deportací českých Židů do Běloruska, Estonska, Lotyšska nebo východního Polska, a natáčet rozhovory se všemi jejich pamětníky, věděl o těchto transportech málokdo. I vědecký zájem se soustředil především na Terezín a Osvětim. Jsem proto rád, že se díky výstavě v Židovském muzeu o této části historie a o osudech jednotlivců, kteří tyto transporty přežili, dozví širší veřejnost,“ říká Příbyl.

Vzpomínka Karla Schlesingera (nar. 1921) na deportaci do koncentračního tábora v Malém Trostinci u Minsku a útěk k partyzánům

Transport označený AAX odvezl dne 14. července 1942 z terezínského ghetta tisícovku vězňů na území okupovaného Běloruska. Jedině dva mladí muži **Karel Schlesinger** (nar. 1921) a **Karel Klein** (nar. 1910) se zachránili útekem k partyzánům a později bojovali ve Svobodové armádě.

Karel Schlesinger: „Byli jsme několik dnů na cestě, jeli jsme přes Vratislav, Varšavu do Brest Litevska, kde byl transport ▶

► přeložený z osobních vagonů do nákladních a v Minsku byla konečná stanice. Vybrali asi dvacet až třicet mladých mužů, všichni ostatní zahynuli v plynových autech. My vybraní jsme nakládali zavazadla na nákladní auta a pak nás odvezli do tábora v Malém Trostinci. V táboře už bylo několik stovek židovských vězňů a velké množství sovětských válečných zajatců. Bydleli jsme v baráčkách s palandami. Jídlo mizerné: denně malá část komisárku, k snídaní i k večěři čaj nebo kafe, v poledne hustší polívka. Lidi tam umírali hladem.

Domluvili jsme se, taková skupinka asi šesti Moraváků, že utečeme. Jednou, když jsem přišel z práce do tábora, jsem se dozvě-

Vojenská legitimace Karla Kleina (soukromá sbírka) děl, že jsem zařazený do transportu a ještě Karel Klein. Ale my už jsme byli staří mazáci a věděli jsme, co transport znamená. Okamžitě jsme svolali skupinu, se kterou jsme chystali útek, ale kromě Karla Kleina se nikdo nepřihlásil. Tak jsme byli jen dva. Vzali jsme lopatu a vyšli z tábora, to nebylo nápadné. Šli jsme asi dva kilometry do pole obilí, tam jsme počkali do noci a přešli do nedaleké vesnice Berjozovka, tam docházeli partyzáni. Řekli jsme jim, že chceme s nimi. To bylo asi v srpnu 1943, po roce pobytu v táboře. Partyzáni si nás prověřovali, měli spojený i do tábora v Trostinci. Náš první úkol, který jsme dostali – jen my dva, Karel Klein a já – bylo zapálit dřevěný most v Trostinci, na hlavní cestě z Minsku do Mogileva. Dali nám sirky a my jsme ho v noci pomocí snopů obilí zapálili. S Karlem jsme se pak připojili k tankovému praporu sovětské armády. U Minsku jsem byl zraněný a dopravili mě do nemocnice v Moskvě. Po vyléčení jsem šel na naši vojenskou misi a zařadili mě do Svobodovy armády k dělostřelcům. Byl jsem cvičený a putoval dál na Slovensko, tam jsem se u Stropkova sešel s Karlem Kleinem, bojovali jsme u Dukly. Válku jsme skončili na Moravě v Holešově.“

Knižní donace prof. M. D. Peyfusse olomoucké judaistice

Mezi mecenáše Knihovny Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových se zařadil vídeňský profesor Max Demeter Peyfuss.

Dne 19. července 2010 obdržela olomoucká judaistická knihovna hodnotný knižní dar od profesora Maxe D. Peyfusse z Vídně. Profesor Peyfuss přivítal skupinu pracovníků olomoucké judaistiky a germanistiky u sebe doma v městečku Maria Enzersdorf, kde jeho předkové nechali roku 1840 vystavět klasicistní rodinné sídlo. Přestože byl profesor Peyfuss zaneprázdněn stěhováním své domácnosti a zejména rozsáhlé soukromé bibliotéky do nových prostorů, strávil s námi svůj čas neformálním posezením u společného oběda a rozhovorem nad tématy spjatými s jeho životem. Hlavním předmětem jeho badatelského zájmu je problematika malých národů a etnických skupin, a to zejména v jihovýchodní Evropě. Jeho habilitační práce Die Druckerei von Moschopolis je věnována knihtisku v městě Moscopole v 18. století (dnešní Voskopoje), které dnes leží na území Albánie. Právě zde se nacházela první knihtiskárna na Balkáně mimo Istanbul, kterou vybuodovala početná menšina Aromunů/Vlachů, kteří hovoří vlastním dialektem rumunštiny.

Zájem o malé národnostní skupiny přivedl prof. Peyfusse i k dějinám židovského národa a obohatil jeho knihovnu o judaika reflektující především dějiny jihovýchodoevropských Židů. Tuto menší knižní sbírku, která čítá kolem tří set titulů, pak věnoval Knihovně CJS. Zároveň obdaroval také Rakouskou knihovnu v Olomouci o kompletní řadu Oesterreichische Osthefte (1958–2006), renomovaného časopisu, který se věnuje problematice východní Evropy a jehož byl prof. Peyfuss po několika let redaktorem.

Prof. Peyfuss, který se živě zajímá o chod a fungování Centra judaistických studií, přislíbil, že na podzim navštíví Olomouc a pronese zde řeč o některé z etnických či náboženských menšin jihovýchodní

Evropy. S největší pravděpodobností bude tématem přednášky karaitský judaismus, o němž má profesor početnou knižní kolekci. Karaité, jejichž hnutí vzniklo již v 8. století, bývají rabínským judaismem pokládáni za sektu, neboť odmítají veške-

Profesor Max Demeter Peyfuss

rou ústní tradici a tím i Talmud. Jsou proto vnímáni jako menšina uvnitř menšiny. Diskurz zabývající se karaity byl v minulosti občas zneužíván antisemitskými kruhy v „boji“ proti „talmudským Židům“. Prof. Peyfuss sám přiznal, že je touto kontroverzní problematikou fascinován. Důvod, který uvedl a který pokládá veskrze za iracionální, vysvětluje jeho badatelskou motivaci: jde o sympatii k heretikům.

Centrum judaistických studií je proto vděčné, že prof. Peyfuss projevil tuto „menšinovou“ sympatii i vůči nepočtemu pracovišti, jakým je olomoucký kabinet judaistiky v rámci Palackého univerzity, a stal se jedním z jejích nových přátel.

► Daniel Soukup

Dokument Dům života v České televizi

Česká televize uvede na stanici ČT 2 americký filmový dokument Dům života v režii Allana Millera, natočený podle scénáře známého amerického výtvarníka Marka Podwala.

V neděli 12. září 2010 v 11.05 hodin na stanici ČT 2

Dokumentární snímek vypráví pohnutý příběh pražského Starého židovského hřbitova od dob jeho založení v 15. století až do dnešních dnů a o minulosti i současnosti pražské židovské obce.

Dům života: Starý židovský hřbitov v Praze (House of Life: The Old Jewish Cemetery in Prague). Film Allana Millera a Marka Podwala, USA, 2007, 52 min, anglicky s českými titulky.

Kulturní program září 2010

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze
 Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro
 tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856,
 education@jewishmuseum.cz
 www.jewishmuseum.cz/vkc

pondělí 6. 9. v 18 h:

Judaismus a výtvarné umění. První zářijová neděle bývá tradičně vyhlášena Evropskou asociací pro uchování a podporu židovské kultury a dědictví jako *Evropský den židovské kultury*. Tématem letošního ročníku je *Umění a judaismus*. Přednáška **dr. Arno Paříka** se bude věnovat zákazu zobrazování podle druhého přikázání, stavbě a výzdobě miškanu a Šalomounova Chrámu, výzdobě antických a novověkých synagog, hebrejským rukopisům i starým tiskům, pokusům o národní umění a účasti židovských umělců při zrodu moderního umění. *Vstupné 30 Kč*

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno
 tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno,
 tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
 www.jewishmuseum.cz/cz/czvkcbrno.htm, brno@jewishmuseum.cz

úterý 7. 9. v 18 h:

Krátké zastavení s knihou v ruce. Knihovna Židovské obce Brno v letošním roce „slaví“ 20 let od svého vzniku. Je určena nejenom pro členy obce, ale ráda přivítá každého návštěvníka i z řad veřejnosti. **Mgr. Jana Nejezchlebová**, současná knihovnice, představí nejenom tuto knihovnu, ale také knihy, které možná unikly vaší pozornosti. Přizvala si k tomuto zastavení herečku činohry Národního divadla Brno **Ditu Kaplanovou**, která bude číst ukázky z vybraných knih. *Vstupné 20 Kč*

Celý měsíc září můžete v sále VKC zhlédnout výstavu prací žáků Základní umělecké školy v Němčicích nad Hanou nazvanou *Šalom alejchem*. Tématem prací se staly židovské pohádky.

Vstup volný

Oba sály jsou přístupné vždy 20 minut před zahájením programu. 15 minut po začátku programu není vstup do sálů povolen.

APOTEÓZA LÁSKY

Neznámé fotografie
 Alfonse Muchy

V současné době je v Obecním domě v Praze otevřena výstava tvorby světoznámého grafika a malíře ALFONSE MUCHY (1860–1939).

Málokdo ví, že Alfons Mucha byl také náruživým fotografem a je dnes považován za zakladatele české školy klasického fotografického aktu. Na pražské výstavě jsou právě poprvé vystaveny Muchovy dosud neznámé fotografie. „*Je velice zajímavé, jak profesionální a moderní ty fotografie jsou, a přesto nebyly nikdy vystaveny,*“ říká Simona Křištofková z Nadace Alfonse Muchy, která výstavu připravila k 150. výročí umělceva narození. A expozice v Obecním domě, na jehož výzdobě se také podílel, přibližuje Muchovo celoživotní dílo a především jeho nejméně známou část. „*Jde především o fotografie rodinných příslušníků a modelek, které fotografoval v ateliéru,*“ upřesňuje Simona Křištofková.

Zajímavým faktem je i skutečnost, že tuto výstavu připravila Tomoko Sato z Japonska, kterou vybrala Muchova nadace. „*Kromě toho, že jsou Muchovy fotografie základem jeho uměleckého vyjádření,*

jsou také důležitým dobovým dokumentem,“ míní Tomoko Sato.

Výstava litografií, pastelů, kreseb, grafických prací, dekorativních předmětů a fotografií postupně objede pět českých měst. Po Praze se expozice přestěhuje do Kutné Hory, Ostravy, Liberce a Plzně. V každém městě bude mít jinou podobu, protože bude pokaždé dílem jiného kurátora. V dalších městech bude výstava v těchto termínech:

Kutná Hora, GASK: 15. 10. 2010 – 28. 2. 2011
Ostrava, Galerie výtvarných umění: 15. 3. 2011 – 15. 6. 2011
Liberec, Oblastní galerie: 20. 11. 2011 – 31. 1. 2012
Plzeň, Západočeská galerie: 15. 3. 2012 – 31. 5. 2012

Výstava v Obecním domě potrvá do 30. září a je otevřena každý den od 10 do 19 hodin. Více informací na www.obecnidum.cz

ulpan

kurzy hebrejštiny

Ve školním roce 2010/2011 otevíráme
kurzy moderní hebrejštiny

na osmi různých úrovních pokročilosti.

Podrobnosti i online přihlášku najdete
 na www.ulpan.cz

největší nabídka kurzů moderní hebrejštiny v republice

16letá tradice • vstřícní a kvalifikovaní lektori

moderní metody • přátelská atmosféra

Židovská obec v Praze

si vás dovoluje pozvat na komentovanou prohlídku

Nového židovského hřbitova

Izraelská 1, Praha 3

neděle 12. září v 11.00, 13.30 a 15.30 h

Sraz před vrátnicí.

Prohlídky se konají v rámci Dnů evropského dědictví.

Zářijová tryzna Kever avot se koná v neděli 5. září 2010 od 11 hodin v Terezíně.

Objednávky na dopravu, kterou zajišťuje rabinát, přijímáme do 1. 9. 2010.

Sraz je 5. 9. v 9.15 h před budovou Židovské obce v Praze.

**Středisko sociálních služeb ŽOP
a Česko-německý fond budoucnosti**

pořádá výlet k Vyšehradu

**Parník Moravia v neděli 19. září 2010 v 10 h
(návrat ve 12 h)**

**Nástup na nábřeží mezi Štefánikovým mostem
a Nemocnicí Na Františku**

Program

- prezentace dobrovolnických aktivit ASF Berlin
- židovské písně – klezmer
- host – rabi Sidon – židovské svátky
- stolní hry pro děti

**Účast hlase Rút Sidonové, tel.: 602 373 597
Cena: 50 Kč za osobu, děti zdarma**

Izraelská kultura v ČR – srpen 2010

**VADIM GLUZMAN – Český Krumlov (Zámecká jízdárna),
21. srpna 2010**

Izraelský houslista **Vadim Gluzman** uzavře v sobotu 21. srpna letošní 19. ročník Mezinárodního hudebního festivalu Český Krumlov. Závěrečný koncert, kde Vadim Gluzman vystoupí v doprovodu Symfonického orchestru Českého rozhlasu, řízeného José Miguelem Rodillou, se koná v Zámecké jízdárně v 19.30 hodin. Na programu koncertu je Čajkovského houslový koncert D dur a Dvořáková symfonie č. 8 G dur „Anglická“. **Více informací na www.vadimgluzman.com, www.festivalkrumlov.cz/program/detail/1004.**

**FRESH FILM FEST – Mezinárodní festival studentských filmů
a debutů, 25. – 29. srpna, Praha**

V pěti dnech představuje filmový festival **Fresh Film Fest** každoročně širokou přehlídku současné školní a debutové filmové produkce a hostí řadu profesionálních produktů a vzdělávacích programů. V průběhu festivalu se představí na 200 filmů z celého světa, na 50 z nich v oficiálních soutěžních festivalových sekcích. V rámci letošního 7. ročníku festivalu se můžeme těšit na několik izraelských filmů: v hlavní studentské soutěži na film **THAILAND** režisérky **Zviky Buchsenspanner** a v ostatních sekcích na filmy **DIPLOMA** režisérky **Yaelle Kayam**, **VOYAGE** režisérky **Olgy Komosko** nebo snímek **ZICARON**. **Více informací na www.freshfilmfest.net**

DSP HAGIBOR

Kulturní činnost je podporována grantem MK ČR

Kulturní program srpen 2010

středa **25. 8.** v 10.30 h Koncertní sál – **vernisáž výstavy obrazů Ivety Číhalové**

úterý **31. 8.** v 10.15 h Koncertní sál – **Klavírní matiné** – hrají žáci Gymnázia J. Nerudy s hudebním zaměřením, klavír doc. Věra Langerová

Výstavy: Židovské Město pražské 1870–1914, artprotisy Olgy Siladijové (do 23. srpna), výstava fotografií Dominika Frona – Izrael

**Židovské muzeum v Praze
vás zve na slavnostní
koncert**

THE HEVREH ENSEMBLE (USA)

Originální skladby Jeffa Adlera

12. září 2010

od 19.00 hodin
ve Španělské synagoze
v Praze

ÚČINKUJÍ:

Jeff Adler, autor skladeb,
basklarinet, americká domorodá
flétna a perkuse

Judith Dansker, hoboj, anglický
roh a americká domorodá flétna

Laurie Friedman, klarinet,
americká domorodá flétna a perkuse

Adam Kortison, klávesy

Soubor **The Hevreh Ensemble** založila v roce 2001 hobojistka Judith Dansker při příležitosti společného koncertu významných hudebníků pro Hevreh v Great Barringtonu ve státě Massachusetts v USA. Soubor interpretuje skladby současného amerického skladatele Jeffa Adlera, jenž je jeho členem. Díla jsou často inspirována židovskou mystikou, náboženstvím a tématem národnostní tolerance a porozumění. V hudbě se pojí prvky klasické hudby, jazzu a world music.

**Více informací
na hevrehensemble.com**

Vstupenky zdarma lze vyzvednout od 30. 8. do 10. 9. u paní Evy Fantové, Jáchymova 3, Praha 1, 2. patro ve všední dny od 10 do 12 h (tel. 226 235 051, fantova@kehilaprag.cz)

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Claudio Magris, DALEKO ODKUD – Joseph Roth a východožidovská tradice, 463 str., SEFER Praha 2009

Claudio Magris, italský profesor německé literatury a veliký znalec dějin a kultury habsburské monarchie, ve své podnětné eseji *Daleko odkud* přibližuje svět próz rakousko-židovského spisovatele Josepha Rotha. Knihu lze číst nejen jako úvod Rothovy tvorby či ucelenou interpretaci jeho literárního vývoje, ale také jako širší výpověď o atmosféře jedné epochy a jedné kultury – o pomalu zanikajícím

starém světě rakousko-uherského mocnářství a osudech židovské menšiny uvnitř něj.

Poetický Magrisův text plný odboček čtenáři postupně odhaluje duchovní univerzum východního židovství – onoho „mnohonásobného koncentrátu židovské kultury“, jehož nietzscheovsko-vitalistická a přitom humorně stoická povaha byla Rothovou odpovědí na moderní krizi hodnot a odcizení jedince. V jediném prostoru se zde setkávají pozapomenutí jidiš, hebrejští a německo-židovští autoři s velikány, jako jsou Singer, Kafka, Musil nebo Zweig, ale i s malířem Chagallem či „smutným komikem“ Charlie Chaplinem.

Magrisova promyšlená, citlivá a hluboce erudovaná reflexe židovství, která je podle něj „trestí střeoevropské a německé kultury“ a současně „paradigmatem údělu moderního člověka a jeho nejisté identity“, vzbudila svého času nejen v Itálii novou vlnu zájmu o dílo spisovatele Josepha Rotha.

▶ Lukáš Babka

Claudio Magris (1939 Terst) je přední italský prozaik, badatel a esejista a nositel řady prestižních literárních ocenění, naposledy Mírové ceny německých knihkupců ve Frankfurtu (2009). Vystudoval německý jazyk a literaturu, dodnes působí jako profesor germanistiky v Terstu a je členem řady dalších akademických institucí v Itálii i zahraničí. Jeho dílo přeložené do desítek jazyků se často pohybuje na rozhraní esejistiky a beletrie, přičemž středem jeho zájmu je střeoevropský kulturní prostor.

Magris na sebe upozornil už svou prvotinou, literárně historickou prací *Habsburský mýtus v moderní rakouské literatuře* (1963, česky 2001), na níž později navázal ve volné trilogii knihami *Daleko odkud: Joseph Roth a východožidovská tradice* (1971) a *Clarissin prsten* (1984). V češtině dále vyšel jeho nejslavnější román – esej *Dunaj* (1986, česky 1992) a kniha *Mikrokosmy* (1997, česky 2000). Z beletristických děl dosáhly

uznání například romány *Jiné moře* (1991) a *Poslepu* (2005). Claudio Magris rovněž přispívá do deníku *Corriere della sera* a jeho eseje a články se dočkaly i knižního vydání. V posledních letech se o něm hovoří jako o horkém kandidátovi na nositele Nobelovy ceny za literaturu.

Kniha je pozoruhodná zvláště pro českého čtenáře, protože odkrývá ty vrstvy, které sedimentovaly i v Praze, městě kdysi nejen českém, ale i německém a současně i židovském. To, jak se v Praze tyto kultury proluly a vzájemně ovlivnily, je dodnes fascinující látkou nejen pro badatele, ale pro všechny, kteří se zabývají problémem identity an si.

Lukáš Babka/Radka Bzonková, JEN JEDEN OSUD – ANTOLOGIE SOVĚTSKÉ LÁGROVÉ PRÓZY, 649 str., ACADEMIE, Praha 2009

Tato antologie je jen dalším důkazem nezlomnosti lidské víry a potřeby se kulturně identifikovat vůči zlu v jakémkoliv podobě. Tento efekt dobře známe z terezínského ghetta, kde se navzdory velmi těžkým podmínkám vyučovalo, hrálo divadlo, pořádaly se koncerty, přednášky a dokonce vycházely i časopisy. Antologie *Jen jeden osud*

obsahuje dvacet textů převážně memoárového charakteru. Jejich autoři jsou lidé nejrůznějších profesí a vzdělání, které spojuje jediné – strávili dlouhou dobu v sovětských vězeních, lágrech nebo ve vyhnanství, drtilo je soukolí krutých výslechů, smyšlených obvinění a rozsudků dlouholetého věznění a vysilující práce v odlehlých částech Sovětského svazu. Všichni až na Borise Babina přežili. Ačkoliv i v lágrech se jim hlavou honily různé texty, svěřit papíru je mohli až po propuštění (kromě dopisů, které jsou v antologii též obsaženy). Vznikly tak unikátní povídky, črty, romány o odvrácené straně života za mřížemi, za ostnatým drátem. Kromě neustálého ponižování a všudypřítomné hrozby smrti se v nich otevírá i nečekáný rozměr přátelství, lásky, pochopení a pomoci.

Ruská antologie, z níž český výbor čerpá, vyšla ještě v době perestrojky v roce 1989 v Moskvě. Stály na ni tehdy dlouhé fronty – takto rozsáhlá a živě napsaná svědectví se ve státním nakladatelství objevila poprvé. V roce 2004 vyšla antologie znovu, rozšířená o další svazek. To svědčí o aktuálnosti tématu i v dnešním světě. Hlasy všech autorů promlouvají nejrůznějším způsobem, jedna tónina se však stále opakuje: varuje před budováním ráje na zemi a před zavírání

ním očí nad lidskou zlobou i utrpením. Autoři se totiž bojí opakování historie a nechtějí, by se budoucí pokolení nechala lákat ošidným pozlátkem diktatur.

Knihu by si měli především přečíst všichni ti, kdož neúnavně za bývalého režimu věšeli všude po této zemi transparenty „Sovětský svaz – náš vzor“. Tato kniha velmi přesvědčivě ukazuje, o jaký vzor šlo a k čemu jsme se také velmi rychle přibližovali.

Paul Kriwaczek, JIDIŠ CIVILIZACE, 347str., Slovart, Bratislava 2010

Jidiš civilizace – tento dnes již bohužel téměř zapomenutý svět aškenázkých Židů se rozprostíral od východních hranic Německa a Rakouska, přes Polsko, Čechy,

Moravu, Slovensko, Maďarsko, polsko-litevské území na severu a Bělorusko a Ukrajinu na jihu. Celé toto ohromné teritorium střední a východní Evropy (označované jako hejm – domov v diaspoře) obývali Židé, jejichž společným jazykem bylo jidiš.

Uměle vytvořený lingvistický útvar spojující vlivy němčiny a slovanských jazyků.

Již v samotném úvodu podává Kriwaczek autentický pohled na způsob života, zvyky i postoje jidiš uprchlíků vůči většinové společnosti v poválečné Británii, mezi které sám patřil. Právě tam směřovaly tisíce emigrantů ze střední a východní Evropy během první poloviny 20. století. A právě zde začíná autor svůj strhující příběh o historii, úspěších a nezadržitelném pádu této „civilizace“, která trvala téměř dva tisíce let.

Kniha není vyčerpávajícím souborem údajů a dat. Je však velmi čtivá, poutavá a budí ve zvědavém čtenáři hlubší zájem o tuto problematiku. Děj každé z kapitol je velmi pečlivě zasazen do širšího evropského kontextu doby, společenských a ekonomických poměrů. Následuje konkrétní příběh jidiš obyvatel na specifickém území od počátků osidlování hejmu v prvním století (po zničení druhého Chrámu (70 n. l.) a postupném vzniku diaspory na území střední a východní Evropy. Ačkoliv úvodní kapitoly mohou budít dojem, že obyvatelé jidiš civilizace tvořili sourodý, homogenní celek spojený náboženskými rituály, obchodem a příbuzenskými vztahy, skutečnost byla odlišná.

Již od dob „zlatého věku“ (pozdního středověku 15. a renesance 16. století) dochází k postupnému odcizování západní germánské části jidiš mluvčích Židů, obývajících německé, rakouské a české teritorium, a východních jidiš Židů, kteří žili v Polsku, Litvě, dnešním Bělorusku a Ukra-

v srpnu 1950 byla dokončena operace Kouzelný koberec

Operace „Kouzelný koberec“, oficiálně označovaná jako operace „Křídla orlů“ (hebr. „Kanfej nešarim“), probíhala od června 1949 do srpna následujícího roku. V jejím průběhu bylo do Izraele postupně přepraveno téměř padesát tisíc jemenských Židů.

Židé sídlili v Jemenu již od starověku a o jejich příchodu sem se traduje řada legend. Podle některých se jednalo o potomky skupiny rebelů, kteří se vzbouřili proti Mojžíšovi a oddělili se od zbytku Izraele již v průběhu putování z Egypta do Země zaslíbené. Podle jiných svůj původ odvozovali od obchodníků, které do této oblasti vyslala královna ze Sáby nebo od Židů, kteří uprchli z Jeruzaléma před zničením druhého Chrámu. Většina zdrojů se ale shoduje na tom, že v době existence druhého Chrámu již Židé v Jemenu byli. Těšili se zde značné svobodě a prosperitě až do příchodu islámu, kdy byli nuceni podrobit se řadě omezení: museli platit zvláštní daně, žít ve vyhrazených ghettech, bylo jim zakázáno vykonávat některá povolání. Izolace židovské komunity vůči majoritní společnosti i vůči světu za hranicemi Jemenu se projevila i ve vzdělávání a vývoji tradice – jemenští Židé získávali téměř výhradně náboženské vzdělání a jejich chápání židovské tradice bylo velmi svěbytné.

Přesto i k jemenským Židům dolehly koncem 19. století zvěsti o znovuosídlování Erec Jisrael. V kombinaci s těžkými životními podmínkami vedly tyto zprávy řadu jemenských Židů k rozhodnutí odejít do Svaté země. První vlna dorazila v roce 1881 a imigrace pak pokračovala až do 30. let 20. století, kdy jemenská vláda Židům zakázala opouštět zemi. Celkem v tomto období přišlo do Palestiny kolem patnácti tisíc jemenských Židů.

Koncem roku 1947, poté co byl Spojenými národy přijat plán na rozdělení Palestiny, vypukly v Adenu protižidovské nepokoje, při nichž zahynulo 82 lidí a byla vyrabována řada židovských domů a obchodů. Situace dále eskalovala počátkem roku 1948, kdy byli Židé obviněni z vraždy dvou muslimských dívek. Bylo proto přirozené, že když byl vyhlášen Stát Izrael, který chtěl být především bezpečným útočištěm pro Židy z celého světa, stal se osud jemenských Židů předmětem zájmu jeho představitelů a vznikl plán na jejich přesídlení.

Operace byla pojmenována „Křídla orlů“ podle dvou biblických veršů. Exodus 19:4: „Vy sami jste viděli, co jsem učinil Egyptu. Nesl jsem vás na orlích křídlech a přivedl vás k sobě.“ Izajáš 40,31: „Ale ti, kdo skládají naději v Hospodina, nabývají nové síly; vznášejí se jak orlové, běží bez únavy, jdou bez umdlení.“ Využití těchto biblických obrazů usnadnilo letecký transport deseti tisíců lidí, z nichž většina nikdy předtím letadla ani neviděla. Součástí jejich tradice však byla i víra, že jed-

nou se navrátí na Sión právě „na křídlech orlů“ a obří oceloví ptáci tak pro ně byli naplněním tohoto proroctví. Od června 1949 do srpna 1950 absolvovaly britské a americké letouny, najaté izraelskou vládou, celkem 380 letů mezi Adenem a Tel Avivem, při nichž přepravily zhruba 47 000 jemenských Židů a menší skupinky Židů z Džibutska a Eritrey. Ačkoliv letadla létala ve velmi náročných pouštních podmínkách a přelétala nepřátelská území, nad nimiž byla vystavována ostřelování, celou operaci se jako zázrakem povedlo realizovat bez ztráty jediného života. Operaci se také podařilo udržet v naprostém utajení, informace byly zveřejněny až několik měsíců po jejím dokončení. V menším měřítku pokračovala imigrace jemenských Židů do Izraele až do roku 1962, kdy ji ukončila občanská válka. V Jemenu tou dobou zůstávalo už jen několik stovek Židů, především z bohatších rodin, pro něž nebyl příslib nového života v Izraeli dost lákavý.

Operace „Kouzelný koberec“ byla první z řady podobných operací, které Izrael uskutečnil v následujících letech a desetiletích a při nichž dostal do země v podstatě celé komunity z arabských a muslimských států. Největší byla operace „Ezdráš a Nehemjáš“ (v letech 1950 – 1952), v jejímž průběhu bylo do Izraele přepraveno 120 – 130 tisíc Židů z Iráku (v zemi jich zůstaly jen asi dva tisíce). K dalším patří operace Mojžíš, Jozue, Šalamoun a Sába (etiopiští Židé).

Přesídlení jemenských Židů bylo součástí intenzivní snahy nově zrozeného Státu Izrael naplnit své základní poslání – být bezpečným domovem pro všechny Židy. Jen v roce 1949 přijal čtvrt milionu imigrantů. Integrace takového množství přistěhovalců z různých zemí, různého kulturního zázemí, kteří přišli do země téměř bez prostředků, samozřejmě nebyla jednoduchá a ani pro jemenské Židy nebylo zabydlování v nové zemi bezproblémové. Nicméně i ti, kteří kdysi přiletěli na „křídlech orlů“, se stali neodmyslitelnou součástí izraelské společnosti a našli v zemi předků svůj nový domov.

► **Kateřina Weberová**
Foto: Wikipedia

Co se také stalo v srpnu:

- v roce 1555 vychází poprvé tiskem Šulchan aruch – Orech chajim; o tři roky později je poprvé vytištěna i kniha Zohar
- roku 1592 papež Klement VIII. Židům zakázal, aby do synagog pouštěli křesťany
- v roce 1762 se naposledy sešla tzv. Rada čtyř zemí – poloautonomní židovský kongres polských Židů, který fungoval více než dvě staletí
- roku 1889 přijíždí do Buenos Aires 120 židovských rodin, což představuje zrod novodobé argentinské židovské komunity
- v roce 1929 byla založena Židovská agentura pro Erec Jisrael (Sochnut)
- roku 1935 (31. srpna, resp. 3. elulu) zemřel Rav Kook, první vrchní aškenázský rabín britské mandátní Palestiny; bylo hlavně jeho zásluhou, že sionismus postupně získal podporu i v ortodoxních kruzích
- v roce 1952 bylo v moskevském vězení Ljubjanka popraveno na základě falešných obvinění 13 sovětských Židů, mezi nimiž bylo několik jidiš spisovatelů
- roku 1955 byla založena univerzita Bar-Ilan v Ramat Gan